8046
IV

12

STRON. I.

8046

I

II

Casus summarij Iuris terrestris. [32, b.

Summarij casus iuris terrestris Pollonicalis editi per serenissimum principem Regem Kazimirum prelatos, quoque et barones et per consensum omnem.

(1). De constitucionibus et statutis in colloquio generali (s) Wyslicziensi per regem et prelatos regni editis veridice. Dum omnes, ut supra. Constitucio non respicit preterita sed presencia et futura. Reus non parens in iudicio pro hereditate obligata, actor hereditatem lucrabitur, nichilominus eo peccunia ex toto restituta.

(2). De hereditatum limitibus et fluviorum decursibus, quomodo iudicatum.

III. Crebra altricacione, ut supra. Hereditates invicem confluentes sive aliquo flumine vel fluvio convenientes, si idem fluvius omisso suo meatu principio, divertit per alium locum, suus primus meatus pro granicie- bus est super habendus.

(3). In expedicione quilibet sub vexillo suo se locare et constituere tenetur.

IIII. Ius militale, ut supra. Quilibet expedicione nobilis nobis sive simplex sub vexillo per ipsum electo collocare et statuere tenentur, gracie nostre sub obtentu.

(4). De illis, qui convincuntur iure in iudicio et recedunt cum rebellione absque actoris fideiussoria caucione.

V. Quia victus ut supra. Convictus in iudicio non potest recedere, nisi victori fideiubeat ‖ ammissum et satisfaciat, alias adversario ligatus tradatur. Qui si effugerit a captivitate detentoris, erit liber et solutus preter furtum. [33, a.

(5). De iudicibus aut officialibus rapinas et pignora recipientibus in pauperibus miniserabiliter (s) comittentibus.

V. Ut in rapinis ut supra. Quilibet iudex pignoracione penarum recepta, in estivo tempore octo diebus tenetur illibata reservare alias valorem pignoris damnum passo cum pena piyacznadzescza solvet, quod suo iuramento comprobabit.

(6). De filijs, qui non debent uti proprio sigillo patre viuente.

VI. Quia filij, ut supra. Filij viuente patre non utantur si-gillo proprio.

(7). De hoc, quod scolteti spiritualium et secularium personarum tenentur ire ad expedicionem.

VII. Quia omnes, ut supra. Scolteti tam spiritualium quam secularium personarum ad expedicionem ire tenentur.

(8). De clericis habentibus bona patrimonialia dicen-dum, quod ad expedicionem ire tenentur aut proximis dimittere.

VIII. Quia iure suo nullus, ut supra. Clerici de bonis pater-nalibus ad expedicionem seruire aut proximis dimitte-re possessiones teneantur, alias rex bona ipsorum pos-sidebit seu obtinebit etc. ‖ [33, b.

(9). De dominabus, quod possunt procuratorem con-stituere, quem placet.

IX. Et (s) dominarum, ut supra. Domina aut virgo citans vel cittata coram officiali procurare causam potest, cui placet delegare.

(10). De eo, quod aliquis potest habere procuratorem vel interlocutorem in iudicio quomodo (?) dicendum.

X. Quia quilibet, ut supra. Ad iudicium cittans vel cit-tatus potest habere suum verum et legittimum prolocu-torem vel interlocutorem.

(11). De iudicibus, quod quelibet terra vno iudice con-tentari debeat.

XI. Quia ex multiplicitate, ut supra. Vnus generalis iudex in qualibet terra debet haberi, qui eciam in curia regis iudicabit, dum in sua iurisdicione dominus rex como-rabitur; hereditarias questiones iudicare in curia non poterit, nisi in presencia regis vel ad minus sex baronum electorum.

(12). De palatinis, ut quilibet in suo palatinatu vnum iu-dicem habeat et non plures habere presumat.

XII. Item ut pallatini, ut supra. Quilibet palatinus in suo pa-latinatu vno iudice debet contentari et non pluribus.

(13). De hoc, quod iudicia sobrie debent celebrari.

XIII. Prima (s) consvetudine noscitur obseruatum, ut supra. Iudicia exerceri non debent nisi mane et usque ad horam

nonam et qui primo die non poterit expediri, in ‖ [34, a.
crastinum prorogabitur. Eciam scriptor causarum sub
priuacione sui officij litigantes secundum ordinem
nominabit, ministerialem advocando, et pars tercia
vice per ministerialem proclamata si absens fuerit in
die surgente vel surgere volente, contumacia condem-
netur. Item partes ad locum audiencie accedere non
presumant, nisi ad petendum citacionem vel de iudi-
cum licencia speciali et mandato, alias pena, que vo-
catur pyacznadzesca puniatur.

(14). De hoc, quod iudicia debent et tenentur mane pertractari.

XIIII. Statuimus deinceps, ut supra. Iudicia a mane us-
que ad meridiem quibuslibet causis debent pertracta-
ri; et si primo die terminorum in causis suis expedi-
ti non fuerint, extunc in crastinum secundum ordi-
nem vocatum suas causas eadem hora decidant et
terminare tenebuntur.

(15). De ordine in vocacione personarum obtinendo.

XV. Statuimus, quod ad locum, ut supra. In ordine vo-
cacionis ad iudicium, secundum ordinem ministeria-
lis vocare litigantes tenebitur, ita, quod que causa
prius vocauit (s), prius debet terminari, ut melius in
capitulo elucidatum est.

(16). De eo, quod castellanus Cracoviensis, Sando-
miriensis in tribus locis deputatis iudicia celebrare te-
nebuntur.

XVI. Quia plerumque, ut supra. Cracoviensis castellanus
duntaxat in tribus locis sua debet et tenetur pertrac-
tare iudicia.‖ [34, b.

(17). De eo, qui (s) pro culpa domini kmethonem
ministerialis non citat.

XVII. Quoniam ex modo citacionis, ut supra. Ministe-
rialis cum litera citatoriali, in qua premittitur
causa, pro qua cum ad agitandum venerit, pro
culpa domini villanos inquietare non audebit
et e converso pro culpa kmethonis ipsum dominum
inquietare non debet nec presumat, nisi omnes
sint culpabiles, tunc citacionem poterit facere
generalem, alias pena, que est pyacznadzescza, pu-

mendus erit.

(18). De illis, qui inopinate ad iudicium cittan-
tur, in iudicio vel in curia regis quomodo dicendis.

XVIII. Preterea, ut supra. Citati inopinate in curia regis vel in iudicio, ubi iudicium celebratur, respondere nisi de libertate non tenentur; sed per iudicem, si pro maiori causa, videlicet pro quadraginta marcis, terminus trium septimanarum eidem assignetur. Si pro minori debito aut iniuria verbali in crastinum terminus prorogetur.

(19). De ministerialibus, qui absque mandato iudicis milites aut villanos non debent vexare nec cittare.

XIX. Flebili querela, ut supra. Ministerialis sub pena officij et bonorum et faciey adustione absque mandato iudicis milites aut villas religiosorum vexare aut contra ipsos citacionem facere non presumat.

(20). De illis, qui cum impetu et strepitu ad iudicium veniunt. ‖

XX. Plerumque fit, ut supra. Propter causam consanguinei vel familiaris dominus cum clamore vel strepitu violenti ad iudicium veniens, pena, que dicitur pyacrnadzescza puniatur. [35, a.

(21). De hijs, qui comittunt aliquod crimen de mandato suorum superiorum vel dominorum.

XXI. Contingit eciam ut supra. Citans pro facto criminali coram regia responsurus maiestate, mandato domini et sui superioris non obstante, cum pena teneat tantummodo suos actores et secundum canones nominacio in delictis non vendicat sibi locum.

(22). De illis, qui procurant citacionem super aliquem sine legittimo et vero actore, quomodo dicendum.

XXII. Possibilitas hoc dictat, ut supra. Nullus debet citari nisi per ministerialem, nisi tantum pro crimine recenti in curia vel in iudicio comisso, tunc per familiarem iudicis aut portulani citare poterit quis absque pena.

(23). De illo, qui procurat citacionem super aliquem sine vero et legittimo actore.

XXIII. Propterea quicumque ut supra. Procurans cita-

cionem contra aliquem sine legittimo actore, penam pyacznadzescza solvat.

(24). De illis, qui citantur et sunt in partibus longin-quis et remotis.

XXIIII. Statuimus insuper, ut supra. Aliquis citans pro here-ditate in iudicio, opponit, quod ‖ [35, b.

(s) Statuimus insuper, ut supra. Aliquis citans pro he-reditate in iudicio opponit, quod coheredes eiusdem here-ditatis sit (s) in remotis et ob hoc dicit, se non teneri res-pondere. Iudex precipere debet per ministerialem circa pa-rochiam vel alium locum et terminum absenti assignan-do. Quo non parente ad cause diffinicionem licite procedat.

(25). De contumacia et impignoracionibus per dominos fiunienda, nunc dicendum.

XXV. Experiencia nos edocuit, ut supra. Pro contumacia domini puniendà ministerialis in duobus bobus eun-dem impignorat, kmethones vero quotquot sunt contu-maces in vno boue poterit impignorare. Et idem de se-cunda contumacia est obseruandum. Pro tercia vero con-tumax causam ammittat et repercuciens pignora supra-dicta penam supra dictam pyacznadzescza soluere tene-tur. Nichilominus pignora denegata et oblata violenter cum secunda pena pyacznadzescza restituere tenetur sub pena, que debet exolui nostre camere replicanda.

(26). De impignoracionibus faciendis dicendum.

XXVI. Preterea, qui per facientem, ut supra. Ad impignora-cionem faciendam iudex non plures, quam duos famili-ares cum ministeriali transmittere non presumat, et idem impignorantes in iudicio non conuictos, pignorare non ‖ [36, a.

presumat; et si contra fecerit, ablata domino ville ad fi-deiussoriam dimittat et restituat caucionem, terminum ei-dem ad ostendum (s) suam innocenciam assignando. Qui inocenciam suam expurgabit, iudex impignorare deman-dans, a qualibet persona domino ville eidem penam pyacz-nadzescza noverit se incursurum.

(27). De casibus, in quibus pena szyedmdzeszyanth ca-mere nostre est applicanda, hic dicendum.

XXVII. Preterea pena, que, ut supra. In quantitate casuum pena szyedmdzesyath camere regie est applicanda. Pri-mus casus incendy, secundus violencie publice, tercium

iudicium violans et gladium euaginans, quartus reus cum de iudicio per rebellione (s) discesserit, actori non prestita fideiussoria caucione.

(28). De contumacia actoris quomodo iudicandum.

XXVIII. Actor procurat ut supra. Contumacia actoris, cum sit maior, causam ammittit, rei vero duorum bovm pena mulctanda.

(29). De illis, qui cittant pro hereditaria questione aut debito, quomodo dicendum.

XXIX. Licet in pluribus, ut supra. Pro hereditaria questio ne reus primo et secundo cittans (s) et non compares, actor mittitur in possessionem et reus decernatur et pronunciatur ab omni iure cecidisse; pro debito vero et rebus obligatis, reus premisso modo cittans, causam ammittit et actor easdem distrahendi et alienandi habebit facultatem et quicquid vltra debitum excreuerit, actor reo viceuersa restituere et reddere teneatur. [36, b.

(30). De illis, qui accusantur de furto.

XXX. Item si alicui, ut supra. De furto accusatur, infra annum euocandi habeat facultatem.

(31). De illis, qui accusantur de violencia per actorem.

XXXI. Preterea ut supra. Accusatus de violencia per actorem, per testes conuincitur alias reus proprio iuramento se poterit excusare.

(32). De illis, qui ad prestam aliquas res acomodant.

XXXII. Finem litibus, ut supra. Cuius pannos siue merces militi aut alicui terrene (s) ad prestam accomodans, per testes probabit et debitum iudicialiter obtinebit, alias reus proprio iuramento ab impeticione absoluetur.

(33). De illo, cui obicitur, quod non est nobilis.

XXXIII. Nobilitatis stirpes, ut supra. Nobilitatem probare volens sex testes producere debet, duos de sua genolo[i]a, et quatuor ab auis progenitos.

(34). Qui vulnerat aliquem ex inicio eiusdem.

XXXIIII. Accepimus, quod Petrus, ut supra. Qui ex inicio alterius vulnerat alterum vitam defendendo, hoc si poterit, probabit, alias vulneratus proprio iuramento vulnera obtinebit.

(35). De illis, qui accusantur de furtis apum vel mellificiorum vel aliorum.

XXXIIII. Item Petrus, ut supra. Accusatus de furto apum vel mellificiorum et negans || alias si fuerit bone fa- [37, a.
me per proprium se juramentum expurgare tenebitur.

(36). De illo, qui manu armata intrat domum alicuius et ibi vulnerat matrem, sororem vel fratrem.

XXXVI. Preterea Petrus ut supra. Invadens domum Andree manu armata et vulnerans matrem, sororem, filios vel uxorem heredis, licet per ministerialem hoc probare non poterit, nichilominus per alios testes comprobauit et vim faciens vulnera sua, si que contingerent, deperdet.

(37). De illis, qui vulnerantur in contencione.

XXXVII. Querelam Petrus, ut supra. Probacione est admittendus in contencione; si autem (*) contencionem, tunc, ut moris est, illi, cui vulnus infertur, eius juramentum est admittendum.

(38). De excommunicatis, si possunt produci in testimonium.

XXXVIII. Per experigenciam, ut supra. Producendi testes, si obicitur testibus excommunicacio; si autem poterit alios nominare. Si autem alios habere non poterit, excommunicati plenam fideiussoriam imponere debent producentes, ut testes ad subveniendum veritati, ne veritas opprimatur, absoluantur.

(39). Compater et amicabilis compositor, utrum possit admitti in testimonium.

XXXIX. Conradus a Dominico, ut supra. Patruus aut compater alias amicabilis compositor existens, ad juramentum debet admitti, si in nominacione testium consangvineitas ipsis non fuerit obiecta. || [37, b.

(40). De prescripcionibus.

XL. Cum prescripcio, ut supra. Paciens aliquando tres annos et tres menses tempore pacis et concordie antequam hereditatem possideat, ab omni jure eiusdem hereditatis se senciat cecidisse.

(41). De illis, qui tenentur in obligacione hereditates.

XLI. Si autem aliquis, ut supra. Obligatam hereditatem proximior infra quindecim annos redimere poterit, si circa parochiam aut in collequio generali hoc protestabitur aliquocies per amicum (*), quod predicta hereditas in tanta peccunia est obligata.

(42). De muliere, que habet hereditatem dotis.

*) u dolu stranicy 37, a) Decimus (

XLII. Si vero, ut supra. Mulier maritata habens ius quo„
modolibet vel racione dotis ad aliquam hereditatem,
infra decem annos questionem inchoare tenetur pro ea„
dem; si sit negligens, ab omni iure agnoscat se cecidisse.

(43). De vidua habente hereditatem dotis vel quomodolibet.

XLIII. Si autem fuerit vidua, ut supra. Sex annos similiter
si voluerit, questionem inchoabit, et hoc tempore pacis et
concordie locum obtinebit, alias non.

(44). De illis, qui in alterius hereditatem ponunt suos
sepes.

XLIIII. Franciscus deposuit contra, ut supra. Faciens sepes fa„
cere vicinum infra duos annos, cum ipso in eadem here„
ditate habitans, provocans ad causam, prescripcio eidem
obest trium annorum.

(45). De tutore orphanorum, que maritantur.

(s). Franciscus neptim suam, ut supra. Tutor orphanorum
tradens marito et eidem dotem assignans competentem,
si pro residuo infra tres menses emtorem (s) non pro„
uocans ‖ hereditatem perdet, licet per emptorem sibi [38, a.
non fuerit satisfactum.

(46). De illo, qui vendit hereditatem et cum infra
tres annos et tres menses non evocat.

XLVI. Franciscus vendidit, ut supra. Vendens hereditatem
et per tres annos et tres menses emtorem non prouo„
cans, hereditatem perdet, licet per emtorem non fu„
erit sibi satisfactum.

(47). De illo, qui mutat triticum alicui vel ali„
quid alium.

XLVII. Franciscus Gregorio, ut supra. Mutuans alicui tri„
ticum et quatuor annis tacens, perpetuum silencium
obtinebit pro eodem.

(48). De iudice, in quot grossis contentari debet hoc in
racione, quod dicitur panyathire.

XLVIII. Licet pro redimenda, ut supra. Iudex in magnis causis
vel hereditarijs in quatuor grossis racione panyathne
debet contentari; in minoribus vero duobus grossis exigen„
di habeat facultatem.

(49). De fratribus et sororibus in hereditate divisis.

XLVIIII. Quamuis negocia, ut supra. Fratres divisi existentes, si
aliquis causam ammittit, iudice sentenciam proferente, alter

frater eandem sentenciam non poterit infringere.

(50). De vicinis, qui furem suum consodalem tenentur insequi.

L. Nagoth villanus, ut supra. Vicini tenentur insequi furem sui consodalis, alias damnum exsoluant pacienti.

(51). De illo, qui vulneratur aut aliquo membro mutilatur.

LI. Petrus conquestus est, ut supra. Vulneratus infra annum proprio iuramento vulnera || obtinebit, post annum vero metter„ cius vulnera tenebitur approbare. [38, b.

(52). De illo, qui asserit iniuste condemnatum.

LI (s). Petrus agebat, ut supra. Asserens se iniuste condemna„ tum, statim iudicem debet prouocare vulgariter naganycz, quod si non fecerit, sentencia transibit in rem iudicatam.

(53). De fratre seniore prescripcionem negligente.

LII. Franciscus, Talis ut supra. Cum communi (s) molan„ dinatoris aut seruitore vnus frater poterit se pro iniuria co„ ram iudice electo iudicare, licet fratres contradicerent si„ ue contrairent.

(54). De derelictis kmethonum alias o puszczyna.

LIII. Abusiua consuetudine, ut supra. Derelicta kmethonum alias puszczyna dominus non debet preuenire, sed ad proxi„ mos deuoluantur, qui calicem de relictis, si tantum est, ec„ clesie parochiali pro altera et dimidia marca debent comparare.

(55). De equi acomodacione quomodo discuciendum.

LIIII. Nicolaus deposuit contra, ut supra. Accomodans equum ab amico, si claudicauerit, accomodator ipsum infra duas septimanas seruare tenetur; qui si conualuerit, eundem re„ stituat, alias secum amicabiliter componat pro eodem, si non conualuerit infra duas septimanas.

(56). De occisione kmethonis, cum kmetho kmethonem occidit.

LV. Licet antiquitus, ut supra. Kmetho kmethonem occi„ dens, ei, cui persuaserit ius, quatuor marcas racione pene, proximioribus autem sex racione homicidij exsoluere tenetur. || [39, a.

(57). De pluribus vnum occidentibus.

LVI. Item si plures, ut supra. Vbi plures de homicidio accu„ santur, tantummodo per iuramentum actoris vnus debet condemnari et puniri, reliqui vero per testes poterunt se ex„ purgare et ab omni malo liberabuntur.

(58). De illis, qui casualiter moriuntur vel in aquis

submerguntur, vel de arbore cadunt.

LVII. Item quacunque morte, ut supra. Qui causaliter (s) moritur, pro ipso questio capitis non debet intentari. Ubi dubium est de homicidio, proximiores dum poterint, causam prosequantur.

(59). De occisione militis per alium militem.

LVIII. Ut violentorum, ut supra. Miles occidens militem sexaginta marcas exoluat, pro mutilacione vero ~~maxus~~ membrj cuilibet (s) triginta marcas et pro simplici vulnere quindecim marcas exoluet et expagabit.

(60). De illo, qui matrem alicui interficit.

LIX. Laurencius conqueritur ut supra. Interficiens matrem alicuius, illimitatem (s) eidem obicere non debet, sed ad soluendum caput eiusdem matris eidem filio debet condemnarj.

(61). De diuagantibus et rapinas comittentibus.

LX. Sunt nonnulli, ut supra. Diuagantes et rapinas comittentes, quibuslibet ipsorum bonis, que habent, priuentur.

(62). De ministerialibus, qui occisum in via non debent in aliquo spoliare. ‖ [39. b.

LXI. Consuetudine iniquissima, ut supra. Ministeriales in via occisum spoliare non debent, sed grosso debent contentari, donec de homicidio questio fuerit terminata.

(63). De pastis pascuis alterius per iumenta.

LXII. Et quilibet, ut supra. Depascentes semina alterius unam quartam pro quolibet iumento vel peccore soluere teneantur.

(64). De actore, qui agit contra reum iure Theuthunico, quomodo dicendum.

LXIII. Cum actor, ut supra. Volumus, agens iure Theutunico contra reum, eodem iure non tenetur respondere, sed si voluerit reus coram iudice competenti contra ipsum agitabit.

(65). De illis, qui damna inferunt alicui per iumenta.

LXIIII. Ad vitandum autem, ut supra. Passus dampnum a pastore iumentorum iumenta vel peccora per noctem seruans ad proximiorem curiam castelanie depellere teneantur.

(66). De incendiarijs et domorum exustoribus vel horreorum.

L.XV. Ex lege imperiali, ut supra. De crimine incendij ac„cusati iure Theutunico in ciuitatibus vel villis Theutunica„libus existentes, se non poterint excusare, sed iure Polonico co„ram iudice competenti tenebuntur respondere.

(67). De illis, qui habent ius Theutunicum et vtuntur iure Polonico. ||

L.XVI. Cum secundum, ut supra. Ille ammittit privilegium [40, a. auctoritatis, qui concessa sibi non vtitur potestate, prout habens ius Theutunicum et non vtens eo, ammittit ipsum euiterne.

(68). De illo, qui cittantur (!) in iudicium contra su„um privilegium.

L.XVIII. Statuimus, ut supra. Sciens priuilegium alterius, et contra hoc ad iudicium prouocans, amittit sexagenam, si iurauerit, se nesciuisse reum fore priuilegiatum, tunc liber a solucione.

(69). De eo, quod kmethones plures insimul non possunt ire de vna villa ad aliam sine domini voluntate.

L.XIX. Cum ex separacione ut supra. Plures kmethones de vna villa ad aliam recedere non possunt, nisi vnus aut duo preter domini ville illius voluntate, nisi in casibus in eodem capitulo expressis et declaratis.

(70). De pueris carentibus vsu racionis et annis.

L.XX. Si mulier, ut supra. Pueri non habentes etatem, contra iniuriantes agitare poterint, cum ad annos ve„nerint discrecionis et excepcio prescripcionis eis opponi non potest, nisi post annos, si fuerint negligentes.

(71). De illo, cui numquam questio in iudicio fur„ti mota fuit, dicendum.

L.XXI. Ut viri famosi, ut supra. Propter bonam presum„cionem alicuius viri, licet accusetur de furto vel latro„cinio, tamen per proprium iuramentum se poterit ex„purgare. || [40, b.

(72). De illis, qui recipiunt res alterius absque eo„rum voluntate.

L.XXII. Egidius deposuit, ut supra. Sue (!) voluntate cupiens res alicuius, si partem negauerit se recepisse, actor super rebus receptis iuramento comprobabit.

(73). De morsu canis ex suggestione vel invasione alicuius.

L.XXIII. Egidius conquestus est, ut supra. Habens morsum a

cane vicini sui, si probauerit, quod ex incitacione eiusdem sui lesuram habuerit, vlnera obtinebit, alias vicinus debet se proprio iuramento expurgare.

(74). De extinccione candele et vlneris incussione fraudulenta.

LXXIIII. Querelam Egidius, ut supra. Prestans occasionem vel paramentum vlnerato ad vlnera debet condemnarj.

(75). De opilione siue de pastore ouium dicendum.

LXXV. Preterea, ut supra. Si pastor pro aliquo pecude incul- patur, quod ipsum perderet, ad villam non reducens, iu- rabit, quod illud ad villam viceuersa reduxit.

(76). De filijs ludentibus taxillos vel tasseres.

LXXVI. Et maxius ludus, ut supra. Parentes non tenentur pro filio ipsorum ad peccunie deluse quantitatem et ad satisfaccionem eiusdem. Idem dicimus de iudeis et quolibet contractu inito per filium.

(77). De lusoribus taxillorum.

LXXVII. Ad precludendum, ut supra. Ludens taxillos ad prestam, si victus fuerit ‖ ad satisfaccionem victori non tenetur, nec ipsum poterit ammonere; quod si fecerit, pena pypacznadrescza puniendus est. [41, a.

(78). De illis, qui transeunt ad bellum, non presu- mant staciones facere in prato, in villis, nec rapi- nas comittant aliquas.

LXXVIII. Expedit reipublice, ut supra. Ad expedicionem trans- euntes, in prato aut villis non presumant facere sta- ciones nec debeant, nisi in campo, nec rapinas co- mittant, nisi pabulum pro equis recipiant et hoc moderate.

(79). De filijs, qui matre moriente, a patre que- runt porcionem.

LXXIX. Ex comuni vsu, ut supra. Post mortem matris fi- lij non petant a patre porcionem, antequam ad secun- das nupcias conuolabit, nisi hereditates dissiparet.

(80). De profugis et furta comittentibus.

LXXX. Sepius contingit, ut supra. Profugi vel furta co- mittentes, licet gracie nostre restaurantur, nichilomi- nus de comissis respondere et satisfacere tenebuntur, nec post hoc in sublimitate honoris bonis poterunt adequari.

(81). De vsuris Iudeorum, quod post duos annos

vsuram accrescentem non capiant.

Cum in vsuram, ut supra. Iudei pro debito principali et vsura ad iudicium non procurantes infra duos annos, predicti Iudei vsuram accrescentem amittere debent et tantum de principali vsura infra predictum tempus sint contenti. ‖ [41, b.

(82). De illis, qui inferunt dampnum alicui in siluis, gajis vel borris quomodo dicendum.

LXXXII. Quidam de ipsorum, ut supra. Incidens quercum alienam penam illi sex marcarum solue (s) in cuius dominio sunt incisa.

(83). De frumentis in nocte acceptis.

LXXXIII. Et licet, ut supra. De nocte recipiens frumenta alterius, si per defensorem wlneratus fuerit vel occisus, penam non incidat, defensatorem si wlnerauerit vel occiderit frumentorum defensatori leso wlnera vel pueris caput exoluere sit abstractus (s).

(84). De improperacionibus et vituperacionibus.

LXXXIIII. Cum omnis, ut supra. Si nobilis nobili improperauerit, ipsum filium meretricis ostendendo et asserendo et non reuocat, sexaginta marcas veluti ipsum occidisset, se nouerit incursurum.

(85). De illis, qui improperant a matre, hic dicendum.

LXXXV. Idem dicendum, ut supra. Improperans a matre reuocando debet dicere, id quod sum locutus, mentitus sum sicut canis.

(86). De kmethonum wlneracionibus.

LXXXVI. Et (s) penarum, ut supra. Pro wlneribus kmethonum aut eorum percussione due partes leso et tercia iudicio, ut (s) causa agitatur, debent assignari veridice.

(87). De fratricidio quomodo dicendum.

LXXXVII. Et licet, ut supra. Ffratricidium committens aut proximum occidens, in hereditatem ipsius succedere non debet.

(88). De occisione sororum aut consanguineorum, ob hoc, ut eos succederent in bonis eorum, quomodo dicendum, sub eodem capitulo. ‖ [42, a.

Volumus itaque, ut supra. Occidens sororem aut consanguineum non habentem prolem, tales in successionem eorundem cedere non poterint vna cum suis pueris legitimis, sed consanguinei remociores eiusdem occisi prefate

successione hereditaria facientur (s) et audebunt tales. quod eciam occisores fratrum vel sororum infames et inhabiles ad honores capescendos pronunciamus.

(89). De percussionibus militum et nobilium inter se dicendum.

LXXXVIII. In percussionibus, ut supra. Si nobilis nobili plagam intulerit ad sangvinis effusionem, pena fyacznadze-scza per inferentem eidem debebit assignari.

(90). De plantacionibus et incisionibus arborum et incisione pomorij hic dicendum.

LXXXIX. Statuimus, ut supra. Cuetko plantans vel pomorium faciens, medietatem in terra, cum recedit, de surculis siue plantacionibus dimittere tenetur, sub pena fyacznadzescza.

(91). De recepcione violenta rem alicuam.

XC. Item siquis (s), ut supra. Recipiens quamlibet rem alterius violenter, cum pena fyacznadzescza reddere teneatur.

(92). De cultura et seminacione aliorum agrorum, idem capitulum.

XC. Si quis, ut supra. Seminans agros alienos semine careat cum pena, que dicitur fyacznadzescza.

(93). De recepcione bouum per violenciam hic dicendum ||

XCI. Dum alicui, ut supra. Recipiens duos boues alterius violenter, pro quolibet septuaginta (s) quatuor scottos cum pena quindecim dampnum passo et toti-dem iudicio exoluere tenetur. [42, b.

(94). De ffeno violenter recepto.

XCII. Item pro vna, ut supra. Recipiens cassulam cuiuscumque grani, iudicio pena quindecim et dampnum passo similiter quindecim mulctetur.

(95). De illo, qui arguit senteciam castellanj et dicit eandem iniuste esse in se latam.

XCIII. Cum aliquis, ut supra. Arguens senteciam castellani, emerlinas pelles, ut in capitulo continetur, taliter asserens condempnetur.

(96). De filijs emancipatis et indiuisis, qui in ludis thasserorum et aliorum ludorum bona perdunt, hic dicendum.

XCIIII. Filius nondum, ut supra. Si globizando aut thasse-

-res ludendo alicuius filius aliquid perdiderit, in ipsius sortem siue partem computabitur, cum ad diuisionem venerit cum fratribus.

(97). De falcacione prati alicuius absque voluntate.

XCV. Bartoldus, ut supra. Inculpatus pro prato, quod ipsum quispiam falcasset, si poterit, probabit empcionem.

(98). De kmethone, qui vlnerat nobilem.

XCVI. Militi pro vna, ut supra. Kmetho vlnerans militem decem marcas cum pena quindecim marcis exsoluat, de ceteris autem in capitulo indagare.|| [43, a.

(99). De illo, qui aliquem vlnerat in ioco dicendum.

XCVII. Item Bartholdus, ut supra. Confitens se aliquem in ioco vlnerasse, ad satisfaccionem est condemnandus.

(100). De fideiussore, qui se asserit per principalem debitorem esse absolutum, quomodo iudicandum et discernendum.

XCVIII. Nicolaus chathie, ut supra. Fideiussor, asserens se per principalem debitorem esse absolutum, admittendus est ad probandum.

(101). De vxore, cuius vir decessit, circa que manere debeat post viri mortem.

XCIX. Statuimus, ut supra. Vxor marito mortuo circa donacionem et dotem suam remanebit absque impedimento.

(102). De dominicella, que maritatur, in peccunia dotetur.

C. Statuimus, ut supra. Assignacio dotis valet in parata peccunia et in amicorum presencia solidatur.

(103). De violatore publice strate.

CI. Martinus conquestus, ut supra. Violator publice strate duodecim testibus probitate iradiatis se tenentur expurgare.

(104). De arbore pomifera et fructifera incisa dicendum.

CIII. Statuimus, ut supra. Succidens arborem pomiferam aut quamcumque fructiferam, XII gr. dampnum passo exsoluat cum pena pyacznadzescza.

(105). De re inventa et non restituta.

CII. Martinus deposuit, ut supra. Item martinus inculpatus pro invencione alicuius rei, proprio se iuramento expurgabit.

(106). De inculpacione vladarij aut familiaris.|| [43, b.

CIIII. Preterea, ut supra. Cum wladarius aut familiaris per dominum inculpatur, debet se cum sex testibus expurgare.

(107). De scolteto, quod non potest scolteciam vendere et emere absque domini ville illius voluntate.

CV. Cum officium scoltetorum, ut supra. Scolteciam nullus emere potest, preter ville illius voluntatem (s).

(108). De diuisionibus factis coram amicis inter fratres.

CVI. Dum omnis, ut supra. Diuisio facta coram amicis ligat, licet ad noticiam principis non fuerit deducta, si per tres annos et per tres menses pacifice perdurabit.

(109). De illis, qui accusantur de furto aut latrocinio in iudicio.

CVII. Cum furta, ut supra. Si aliquis furto aut latrocinio per vicinum accusatur eiusdem ville vel parochie, tunc prescripcio annualis contra agentem procedat; si autem sunt distantes non alia prescripcione quam triennali euadere poterit accusatus.

(110). De pueris legittima etate carentibus, qui trahuntur ad iudicia super hereditaria questione.

CVIII. Si cuiuscumque pueri inpuberes, ut supra. Pueri induciati super aliquibus annis per iudicem, prescripcionem annorum predictorum actori obicere non possunt neque audeant.

(111). De viduis et maritatis, quibus comunis non obest prescripcio.

CIX. Cum realis, ut supra. Viduis et maritatis comunis non obest prescripcio, sed subscripcionibus (s) utantur, prout ibidem in capitulo est plane et melius descriptum. || [44, a.

(112). De calumnijs pro homicidio accusatis.

CX. Et calumnijs, ut supra. Agenti pro capite hominis cuiuscumque obest prescripcio et excepcio annualis.

(113). De sentencia iniqua per iudicem in aliquem lata.

CXI. Cum in causarum, ut supra. Cum parilitas in penis haberi non (s) debet, consuetum, quod redarguens sentenciam iudicis, pro pellibus mardurinis tres marcas eidem incurrit, si sentenciam suam approbauerit iustam; si vero vincatur, tres marcas cum pena pyacz, nadresczą rubore suffusus restituat eidem viceuersa.

(114). De iudice, cui culpa ascribitur, quod non iuste senteciam tulit.

CXII. Insuper, ut supra. Statuimus, si quis inculpauerit senteciam iudicis, iudex per suos collegas se expurgabit; si vero ipsum voluerit actor de falso approbare, per sex testes hoc facere debebit similis dignitatis et status, cuius noscitur esse iudex, et ille succumbet.

(115). Addicio ad prescripta, quod in presencia regis aut palatini iudex argui non potest, cum non solus iudicauit.

CXIII. Adicientes, ut supra. In presencia regis vel in colloquio generali, pallatinis, baronibus presentibus iudex de malo iudicio redargui non potest ab aliquo.

(116). De pignoribus receptis, quomodo seruanda sunt.

CXIII. (s). Item vbi curie, ut supra. Pignora recepta ad curiam castellani aut pallatini licite pelli possunt, vbi curie || regales sunt remote, officiales pallatini penam pro eisdem instituunt vlnerum vel capitum. [44, b.

(117). De redargucione iudicis in presencia baronum.

CXIIII. Statuimus insuper, ut supra. Litigator dicens in presencia aut absencia baronum, iniquo iudicem iudicasse, iudex cum suis presidentibus probabit, quod iuste senteciam tulit. Sed argiens hoc ipsum asserit (s) tenetur per sex eiusdem dignitatis, sicut iudex, comprobare et prius non admittatur ad probacionem donec tres marcas eidem iudici pro pellibus mardurinis reponat.

(118). De redargucione subiudicis.

CXV. Si autem subiudex, ut supra. Subiudex comprobans senteciam suam iuste latam, argiens prius ad probandum admitti non debet, donec subiudici pelles vlpinas vel tres fertones persoluat, et hoc intelligendum est de castellanorum redargucione, quod et de iudicum dictum sit (?).

(119). De moneta habenda vna et eadem in omnibus terris regni eiusdem.

CXVI. Cum sub vno principe, ut supra. Vnum ius in toto regno nostro haberi debet et eciam vna moneta et communis.

(120). De militibus, quod ad rem publicam certis hominibus armatis et congruis tenetur seruire.

CXVII. Sed quia, ut supra. Quilibet miles secundum suum posse aut bonorum suorum quantitatem ad rem publicam

certis hominibus armatis debet et tenetur deservire.

(121). De illo, qui emit hereditatem aliquam et eam tribus annis et tribus mensibus pacifice et quiete possidet. ||

CXVIII. De cetero, ut supra. Contra ementem hereditatem consanguinei infra tres annos et tres menses agant alias prescripcio eisdem post annos obviavit verime. [45, a.

(122).

CXIX. De tutoribus puerorum, quomodo discutiendum.

Cum pater, ut supra. Tutor puerorum hereditatem ipsorum vendere aut limitare nec perdere potest, nec ctatem habentes respondere tenebuntur, nisi in casibus in eodem capitulo clare et manifeste declaratis.

(123). De tutoribus puerorum orphanorum.

CXX. Multociens contigit pueris, cum ad annos pervenerint discrecionis, de nullo racionem facere tenetur, nisi de censibus et iumentis indomitis.

(124). De patre filiam nuptui tradente, doteque assignata statim decedente.

CXXI. Statuimus eciam, ut supra. Vivens aliquis nobilium et filiam suam nuptui tradens, competenti dote sibi assignata, eo defuncto in fratribus plura non potest repetere, prout in capitulo clarius declaratur.

(125). De fratribus uterinis vel patruelibus, sorores maritantibus.

CXXII. Fratribus vero, ut supra. Ffratres uterini et patrueles sorores ad nupcias convolantes et ipsos (s) maritis tradentes, assignata eis dote competenti, proximitate in bonis hereditarijs poterint succedere, prout hoc in capitulo clarius continentur. || [45, b.

(126). De oppressione virginum aut viduarum.

CXXIII. Quicumque vero, ut supra. Opprimens virginem aut quamcumque mulierem violenter, si proclamaverit, in gracia eius et amicorum eius maneat.

(127). De illo, qui tribus vicibus de ffurto aut spolio fuerit convictus.

CXXIIII. Statuendo declaramus. Accusatus tribus vicibus de furto vel spolio et convictus in iudicio, infamis perpetuo debet remanere et eviterne haberi.

(128). De illo, qui interfecit iumentum indomitum.

CXXV. Statuimus, ut supra. Occidens iumentum indomitum

tres marcas, potcdrum vero wlgariter srzepcza, tres marcas passo damnum soluat.

(129). De illo, qui incidit siluam alterius in li„mitibus alterius.

CXXVI. Statuimus eciam, ut supra. Habens limites et alte„rius siluam incidens, potest impignorari, secundum quod in capitulo melius patet.

(130). De illo, qui seruat iumenta indomita.

CXXVII. Statuimus, quod quicumque, ut supra. A festo be„ati Adalberti usque ad festum sancti Michaelis absque nocumento alterius pascere tenetur alias soluat passo damnum, sicut in capitulo continetur.

(131). De illis, qui scrophas proprias ad glandines alterius depellunt.

CXXVIII. Decernimus, ut supra. Scrophas proprias ad al„terius siluam depellens, hic, cuius silua fuerit, pro prima vice vnum, pro secunda duos porcos mactare tenebitur, tercia omnes depellens ad curiam castella„ni per medium est diuisurus. ‖ [46, a.

(132). De illis, qui ad siluam porcos pro precio conducunt.

CXXIX. Statuimus, quod quando, ut supra. Siluam vel mericam habens a se distantem, scrophas ad ipsam ad ipsam (!) non potest pellere, nisi via.

(133). De eo, quod episcopus et pallatinus profu„go treugas pacis possunt dare et concedere.

CXXX. Statuimus, ut supra. Episcopus Cracouiensis et pallatinus treugas pacis duorum mensium dare pote„runt, si postulat profugus, et infra hoc tempus suam innocenciam expurgabit.

(134). De kmethone a domino ffugiente absque culpa quomodo dicendum.

CXXXI. Preterea, ut supra. Cmetho fugiens absque culpa domini sui nullum ius consequitur, sed tantummodo terrestre.

(135). De Iudeis, quod peccunias terrigenis super obligaciones et munimenta dare nequaquam audeant.

CXXXII. Porro cum, ut supra. Iudei super literas peccunias prestare non debent, sed super pignus poterint accomo„dare siue mutare (!).

—

Stron. I. | Statuta Kazimiri | [1, a. | 11 1.

Non debet reprehensibile nec mirum iudicari, ~~si~~ se-cundum temporum varietatem, consuetudines et ~~statuta~~ facta humana varientur, cum cui~~libet~~dam ~~non~~ populo sufficiat ~~virium~~ virorum fortitudine pollere vel armorum pulchritudine esse armatum, si viribus et statutis non ~~fuerit~~ sit decoratus. Et ob hoc nos Kazimirus dei gracia rex Polonie, vna cum baronibus nostris, ~~nostri~~ et voluntate Dei conside-rantes, quod iuxta temporum antiquitatem, in terris dominis nostro subiectis, plerumque cause in iudicijs non vniformiter, sed secundum capitum seu animarum diuersitatem, quamuis ~~super~~ vno et eodem facto va-rio ~~et~~ diuersimode ~~deciduntur~~ deducuntur et diffiniuntur, ex qua varietate questiones seu cause plerumque post multiplices vexaciones remanent quodammodo im-mortales, quapropter ad laudem dei omnipotentis et beate virginis Marie tociusque curie celestis, et ad pro-fectum, commodum et vtilitatem nostrorum sub-ditorum decreuimus ~~pre~~dictorum iudiciorum seu causarum decidere et reuellere varietatem, volen-tes et statuentes, quod deinceps perpetuis temporibus iuxta infrascripta duntaxat statuta omnes et sin-guli iudices terrarum nostrarum debeant et tene-antur iudicare et eadem statuta districte et fir-miter obseruare. [deducuntur]

De constitucionibus et statutis in hoc libro I. — primo.

1. (1). Cum omnes constituciones et statuta legem impo-nant rebus et negocijs futuris et non preteritis, volumus, [presentibus ac] vt omnes nostre constituciones, edite ~~nunc~~ in colloquio ~~quis~~ generali in Wyslicza, non respiciant preterita, sed tantum ~~modo~~ presencia et futura. Vnde si quis citat ad iudicium aliquem pro hereditate ~~in~~ pro pecunia obligata et ipsum ad iudicium euocat, ~~extunc~~ et si tunc re-us in termino peremptorio non comparebit, actor lucra-bitur nominatam hereditatem, pecuniam, ~~reo~~ nihilo-minus reo restituta (5). [peccuniam aut]

De limitibus hereditatum super fluuios distinctos II. — II.

2. (2). Crebra altercacione inter nostros subditos super li-mitibus ~~in hereditatibus~~ ipsorum distinguendis, gra-ues questiones suscitantur, ex quibus expense augen-tur et labori nimis interdum supponuntur discordan-tes. Et quia alvei fluuiorum, vel plurimum, inter [1, b.
hereditates ~~profluencium~~ fluunt et habentur, vnde si que vel-

Stron.

3. (

4. (

le aut hereditates invicem conveniant, aliquo fluvio vel
rivo ~~rivulo~~ mediante, ita, quod quelibet hereditas suam [ripam
teneat] illius fluminis, ad ipsam protensam, ~~quod~~ et si idem
fluvius omissis suo primevo alveo ~~diverterit~~ suum diverterit meatum
sive ~~de~~fluxum per alia loca non ministerio hominis sed
virtute propria, tunc ~~primus~~ eius alveus, ubi antea fuit decur-
sus aque, pro veris limitibus est reputandus [et ibidem in [et firmiter tenendus,]
lacu illo de utraque villa homines inhabitantes [faciant
licite] ~~suas piscaturas~~ piscinas. Secus autem dicimus, si fluxus
fluminis a proprio ~~meatu~~ motu per reparacionem hominis re-
trahatur, tunc ~~etenim~~ decursus fluminis pro terminis
~~semper~~ est habendus et reputandus eviterne.

De expedicione mobilium (5), ubi quilibet sub vexillo debet locari. III.

3. (3). Ius militale. Quidam ex nostris [nobilibus, cum in [militibus, baronibus,]
castris contra hostes positi fuerint, [abiecto omni] rubore
cum ~~nimia~~ nimia strenuitate communicantes, sub nullius
vexillo de nostro exercitu se locare ~~consueverunt, ad hunc~~
~~finem, ut machinarum~~ et propugnaculorum aut ipsius
exercitus custodiam curent et defensionem, quam ceteri
fratres ~~ipsorum~~ eorum sub certis vexillis locati, secundum ordi-
nem inter ipsos positum, facere consueverunt. Et quia tur-
pis est pars, que suo non congruit ~~universo~~ toto seu universo, statuimus,
ut quilibet miles aut simplex sub certo vexillo erecto
cum sua stacione conquiescat, et ingruente necessitate
belli et dimicacionis cum hostibus, sciat capere locum
certum pro sui vexilli defensione. Aliter volumus, quod
si tales ~~amplius~~ in nostro exercitu ~~fuerint~~ sint inventi, per
subcamerarium, sub quo degunt, captivos vel captivi no-
bis [debebunt presentari], equi vero eorum eidem ~~subca~~-
merario pro ~~ipsa~~ sua culpa applicentur.

De rebelibus recedentibus rebelliter de iudicio. V.

4. (5). Quia victus victori tenetur satisfacere de evictione
et [de iudicio ~~prius~~ non recedere, nisi prius satisfaciat, in quo [alias prius]
est condemnatus, quidam inopia vel rebellione ~~ducti~~
recedunt [de iudicio] condemnati, pro debito [nullam sa-
tisfaccionem] adversario impendentes. Propter alii quod ~~vo~~- volumus (5)
~~lumus~~, ut tales inobedientes de malicia ipsorum com-
modum non reportent. Postquam ~~victi~~ comiti (5) fuerint in iu-
dicio, ad manus suorum adversariorum ligati trade-
tur; et si in captivitate manentes effugerint, a potes-
tate ipsorum sint liberi et soluti ipso facto et omni
debito, quod tenentur, preter debitum furti, quod sem-
per condemnati solvere tenebuntur.

3.

De rapinis et pignoribus pauperum IIII.

5. (4). ~~Ut in~~ De rapinis aut ~~in~~ pignor~~acion~~ibus nostrorum pauperum aliquis modus [~~observetur~~. Consue~~ve~~rvunt avari iudices et eorum officiales, ut postquam pro penis in iudicio lapsis aliquos pauperes vel ~~aut~~ nobiles inpignorant, statim pignora ~~spolia~~ dividunt, nullam graciam cum ~~in~~pignorato facientes. Ad succidendum itaque hanc consuetudinem perniciosam et eam amplius ob~~servare~~ nolentes et prohibentes, statuimus, ut si quis iudex, palatinus, castellanus aut ipsorum officiales vel male~~ficorum iudex~~ actor, qui oprawca dicitur, aut alius quicumque pro penis iudicialibus per eos latis, aut alys sic ~~excessibus~~ aliquem nostrum terrigenam, divitem vel pauperem, nobilem ~~vel~~ aut simplicem inpignoraverint vel iusserint inpignorare, pignora in equis, ~~pecudibus~~ aut in alys substancys quibuscumque sic recepta non distrahendo vel [~~dividendo~~, si fuerit in estivo tempore, duabus septimanis integris, si autem in hyemali, octo diebus illibata [~~debeant~~] [~~per recipientem~~] conservari; sive iuste impignorata fuerint vel indebite rapina ~~per~~ in eos commissa. Et si extunc per illum vel illos, quorum [sunt equi, peccora ~~pignora~~, pro commissis penis non fuerit illis, qui inpignora~~verint~~ si fuerint, satisfactum, vel suam innocenciam non ostenderint, licitum sit pignorantibus illa distrahere et dividere, pro [libera] [~~ipsorum~~ e] voluntate. Quod si tales iudices aut aly superius nominati, eorum avaricie non parcentes, infra predicta debita tempora inter se diviserint aut dissipaverint, vel eciam alienaverint unum animal de predictis, dampnum passo iuxta valorem animalis deperditi, quod suo comprobav~~it~~ iu ~~sacramento~~, cum pena pyat~~tna~~czdescza estituere ~~dzeslha~~ tenebuntur ~~resarcire~~. Hoc statutum salubre propter nostrorum procuratorum rapinam enormem, quam sepius co~~mmittunt~~ || ad ipsos et ad iudices ~~vices~~ eorum generales ~~gerentes~~ extendimus, sive prorogamus.

[2, a.

[habeatur]

[diminuendo]

[vel cuius]

[2, b.

De filys patre vivente, ut sigillo suo non utantur. VI.

6. (6). Quia fily cum patribus [iuris faccione] [una] [~~persona~~] ~~in~~ censentur, ideoque statuimus, quod viventibus patribus fily dumtaxat sigillis pate~~rno~~ris non (utantur, et aliu~~m~~d portare nec ~~vel~~ habere ~~non~~ presumant.

De expedicione scoltetorum secularium et spiritualium. VII.

7. (7). Quia onus, presertim quod omnes ~~tangit~~, inter plures divisum facilius deportatur, quapropter statuimus, quod ~~indifferenter~~ omnes scultheti, tam spiritualium quam secularium personarum iuxta ipsorum facultate~~m~~s ad quamlibet expedicionem nobis

cum ~~transire~~ teneantur. De clericis siue sacerdote, qui possi-
det bona paterna hereditaria, pro expedicione VIII.

8. (8). Cum nullus iure suo debeat defraudari, et quia plerique clerici nostri regni bona patrimonialia tenentes, de eisdem bonis sub vmbra clericali ~~debita~~ viuentes nobis [et habentes,] et nostro regno seruicia debita ~~in~~ facienda in expedicione subtrahere consueuerunt, ideoque statuimus, quod ijdem clerici nostri regni, cuiuscumque status || existant, predicta patrimonialia bona tenentes, vel nobis, cum ~~personaliter~~ transire teneantur ad quamlibet expedicionem, iuxta predictorum bonorum facultatem, vel eadem bona proximis suis lajcis fratribus diuidere teneantur ~~dimittere~~ et renunciare eisdem. Qui si venturum (s) ~~neutrum~~ facere curauerint, predicta quelibet bona predictorum clericorum decernimus regno nostro perpetuis temporibus applicanda. [3, a.

De dominabus et virginibus, que citant aliquem ad iudicium uel citantur ab aliquo, IX.

9. (9.) Vt dominarum habitacio propter fragilitatem sexus a celibus virorum ~~omnino~~ sit distincta, et ne in causis vocate premant se in turbis virorum ~~masculorum~~, sanxit nostra auctoritas de presenti, ut si qua domina siue virgo citans aut citata venerit ad terminum sibi prefixum, iudex presidens iudicio officialem suum cum eius aduersario ad hospicium illius domine mittere tenetur, coram quo ~~quibus~~ actionem siue defensionem sue cause aduocato vel suo procuratori, cui placebit, in totum delegabit.

Quod quilibet potest habere suum procuratorem et interlocutorem in causa coram iudicio X.

10. (10). Quia cuilibet summa defensio non est deneganda ideoque statuimus, quod in iudicijs nostri regni quilibet homo cuiuscumque sit status et condicionis, potest et debet habere suum aduocatum, procuratorem et ~~seu~~ prolocutorem.

De iudicibus, quot aliqua terra debet habere iudices. XI.

11. (11). Quia ex multiplicitate iudicum, prout experiencia nos edocuit, in causis ~~quamuis~~ super eodem facto, vario et diuerso modo plerumque sentencia proferebatur, et ideo volentes certum numerum statuere iudicum et occurrere varietati predicte, statuimus, ~~quod~~ vnus in Cracouiensi et alter in Sandomiriensi terris iudices nostri habeantur, ita quod dum nos contigerit aliquando terrarum earundem limites subintrare, volumus, quod iudex et subiudex terre, infra cuius limites morabimur || in curia nostra de causis iudicare et cognoscere teneantur, Declarantes potestatem eorundem iudicum, quod deinceps in quibuslibet causis magnis, [3, b.

15

eciam hereditarijs terminos vltra tres septimanas non
possint nec valeant assignare, sed cum questio fuerit he-
reditaria, iudex vel subiudex eandem questionem nobis te-
neatur referre, cuius cognicionem ~~in~~ nostra et baronum
nostrorum presencia volumus et de[reui]~~cern~~mus pertractare,
et nisi aliquo impedimento [fuerimus] ~~essemus~~ prepediti; et tunc sex
vel ad minus quatuor baronibus, per nos iudici vel sub-
iudici adiungendis, ipse iudex [cum] ~~vel~~ subiudice vna cum
~~dictis~~ baronibus [ad] ~~de~~ ea[n]dem questione[m] seu causa[m] heredi-
taria[m] cognoscendi et diffiniendi habeant facultatem.

XII. Quod palatini Cracouiensis et Sandomiriensis terre vnum habeant iudicem quilibet. XII.

12. (12). Item vt palatini certo numero ~~iudicum~~ iudicum
sint contenti, statuimus, quod secundum tempora anti-
quiora palatinus Sandomiriensis vno et palatinus Cra-
couiensis ~~eciam~~ vno suis iudicibus contententur, decla-
rantes, quod pro capite quo~~rum~~libet castellanorum iudi-
ces, quilibet ~~duntaxat~~ in sua castellania, iudicandi
et cognoscendi habeant facultatem.

XIII. Iudicia debent adiri sobria mente.

13. (13). Praua consuetudine noscitur esse obseruatum, quod
sine temporum ~~et~~ sine horarum differencia et distinccione per
iudices iudicia [celebrantur] ~~exercebantur~~, et ita [que] plerique non aliter ad
causas veniebant pertractandas, quam post prandium
repleti et inebriati, propter quod iudicium p[e]~~a~~rupenditur,
nam debilior ~~faciliter~~ opprimitur et ad veritatem parum vel
~~parum~~ nullus ~~respectus~~ habetur. Itaque vt certis tem- excessus (s).
poribus siue horis et [cum] debita animi discrecione iudicia sunt a modo iudi-
~~pertractentur~~, statuimus, ~~quod~~ deinceps [quod] iudices diebus cem per quemlibet discucienda:

(14). 4, a] terminorum a mane vsque ad horam nonam siue ad
meridiem ~~in quibuslibet causis~~ debeant presidere et
causas pertractare. Et si primo die terminorum ad ho-
ram meridiej omnes litigantes in causis et litibus
ipsorum non poterint expediri, volumus, quod absque
alicuius cause ~~vulneracione~~ diebus proxime sequenti- offensione
bus, presidendo duntaxat ad horam predictam omnes
et singuli litigantes debito modo secundum ordinem in-
prescriptum expediantur. Et vt facilius et sine strepi-

XIIII. Iudicia a mane vsque ad meridiem pertractantur.

(15). tu causarum expedicio habeatur, statuimus, quod
ad locum audiencie, in quo iudices presidebunt, non
secundum merita personarum, nec secundum maiori-
tatem vel minoritatem causarum, sed secundum or-
dinem litigancium, tantummodo actor [vel] ~~et~~ reus voca-
ti[(s)] accedentes, per iudices audiantur et expediantur.

XV. Qualis ordo debeat fore in vocacione personarum litigancium.

eundum Ordinem autem vocandi invocando (s) ipsos litigantes ad presenciam ipsorum iudicum taliter duximus describendum, quod scriptor causarum sub pena priuacionis sui officij non aliter, quam secundum ordinem citacionum litigantes per ministerialem vocandos [nominabit, ita, quod qui prius ad causam ⌈pronuncciabit uel⌉ provocauerunt, prius nominentur et expediantur, et sic deinceps, videlicet qui secundo loco prouocauerint, secundario nominentur et expediantur, et sic deinceps usque ad extremos procedatur. Quod si altera parcium negligenter alias siue quouis casu [im- ⌈fuerit pedita et tribus vicibus evocata, se presidentibus non exhibuerit, mox [aduersa] [pars] [presens de que fuerit prius ad audiencia, remouebatur et alij litigantes secundo loco inscripti nominentur et ad audienciam euocentur, et nihilominus pars, que fuerat absens et tribus vicibus euocata [non curauerit parere] si circa extremam horam meridiei iudice quasi surgere volente, secundario tribus vicibus euocata [non curauerit] [parere], extunc condemnetur. Si quis autem eo tempore, quo iudices presidebant, ad locum, in quo presidebant, preterquam ad petendam citacionem vel de speciali ipsorum iudicum licencia et mandato, quauis presumpcione [et temeritate intrare presumpserint, absque aliqua remissione pena, que dicitur pyanczenadrzecza per iudices puniatur. [4, 6.

De eo, quod castellanus Cracouiensis in tribus locis deputatis iudicia celebrare debet. XVI.

14. (16). Quia plerumque habentes iurisdiccionem, vel a casu vel pro libitu sue voluntatis consueuerunt ad iudicandum acceptare vel eligere sibi loca quelibet indeterminata; et ideo, ut quilibet suis terminis *) sit contentus, statuimus, quod Cracouiensis castellanus in tribus duntaxat locis, videlicet in Cracouia, in Andrzeiow, et in Wislicza [debet et tenetur] [sua] [iudicia] [pertractare]; alias tamquam a non suo iudice quidquid factum fuerit vel iudicatum, nullam habeat facultatem firmitatem. Similiter Idem est de castellano Sandomiriensi; loca pro ipso specificantur. ⌈Wyszlicza⌉

*) wypuszczone miejsce wolne

XVII. Ministerialis pro culpa domini kmethonem citare non debet.

15. (17). Quoniam ex modo citacionis nonnulla grauamina et oppressiones [nostris subditis] per nostros iudices et officiales [peruenire consueuerunt, et ideo fidem grauaminibus et oppressionibus volentes obuiare, statuimus] per ministeriales siue officiales [, per nos siue quos libet cumque iudices deputandos, [in hunc modum formandam vel ⌈citacionum⌉ (fore)

facienda[m] fore citacionem, quod ipse ministerialis cum
suo solito baculo ad villam accedere debeat et quum ad do-
minum ville cum pro suo quolibet excessu quolibet fuerit citandus, ob-
missis eiusdem ville villanis in pace et tranquillitate,
ad portam curie eiusdem domini ville suo baculo tan- [domum sive ad]
gendo et clamando, eundem citare tenebatur, exponen- [vel unius kmetho-
do et nihilominus in eadem litera exponendo, de cuius iudicis mandato et ad ni ville eiusdem ac-
cuius instanciam, et propter quam causam facit cedens eidem villano literam porrigendo]
eandem citacionem. Si autem eiusdem ville villa-
ni aut ipse dominus ville fuerint insimul culpabiles,
volumus, quod eodem modo tangendo portam
cuiuslibet villani sive kmethonis, clamando faciat
simili modo citacionem. Qui villani si non fue-
rint culpabiles in delicto sui domini, volumus et pre-
cise prohibemus, quod per eandem citacionem quo-
modolibet non graventur nec fatigentur, tamen quam ple- [5, a.
rumque in odium et contemptum domini ville et ex
rancore consueverunt villanos indebite fatigare.
Alias si contra hoc ipsos villanos contingerit citari
vel fatigari, decrevimus, quod provurans citacio-
nem, eandem pena, que dicitur pyathnadzescza,
puniatur. Et eodem modo volumus fieri citacio-
nem predictam, ubi sine delicto domini ville, fu-
erint villani communiter vel divisim culpabiles
et delinquentes, ita, quod ad portam tangendo,
quemlibet ipsorum citare tenetur, cessante quali-
bet oppressione suprascripta cum exposicione prescripta.

XVIII. De illis qui inopinate citantur in curia regis vel in iudicio.

16. (18) Preterea cum in deliberacionibus consistat ma-
ter virtutum ipsa discrecio, contingit plerumque,
quod aliqui nostri familiares vel alij quomodolibet
in curia nostra constituti, vel in iudicio castali seu
inveniri inopinate sive ad nostram vel iudicum presen-
ciam seu audienciam revocabitur evocantur, et questiones, de
quibus minus nimis cogitaverint, eis moveantur eisdem.
Ideo utrique parti providere volentes, quod dic-
to modo citati cum bona deliberacione et discrecio-
ne propositis respondeant, et actores suis questio-
nibus seu causis non frustrentur, statuimus, quod [neque causis]
cum aliquis in nostra curia vel in iudicio inven-
tus, et ad nostram vel iudicis presenciam fuerit pre- [nostri]
misso modo evocatus, actor sive ipse iudex questio-
nem sive causam citato debito modo exponere, vel [debet et tenetur]

siue in scriptis ~~tradere tenea[tur]~~ reddere. Et ad respondendum eidem questioni, ut alias premissum est, si questio fuerit hereditaria vel pro magna pecunie summa, ~~scilicet XI~~ puta pro quadraginta marcis, communis terminus trium septimanarum per iudicem eidem assignetur; alias ~~xx~~ pro minori debito vel iniuria verbali, in crastinum terminus ⌈prorogetur. ⌈eidem⌉

XIX. Quod ministerialis non debet aliquem citare absque mandato iudicis, sub priuacione sui officij.

17. (19). Flebili querela sepius precepimus, quod ministeriales per terram girantes, pauperes ~~milites~~ villanos vel ~~et~~ villas religiosorum ⌈fatigandi vel ~~et~~ vexandi ⌈adinuenerunt⌉ modos exquisitos⌉, ita; quod si alicuius ville pauperes milites aut villani religiosorum ~~xx~~ pro ~~beneplacito~~ beneficio ipsorum officialium quibuslibet expensis non pertractant nec procurant, ijdem ministeriales ipsos pauperes ~~milites~~ nobiles siue villanos sine culpa ~~et~~ siue causa et absque iudicis precepto cittant occasione vexacionis faciende, terminos pro libitu sue voluntatis ~~xx~~ facientes et assignantes et ⌈statuentes⌉ eisdem; et sic ijdem pauperes ~~milites~~ nobiles siue villani non valentes ⌈redimere ⌈aliter qualiter⌉ vexacionem⌉, sepissime de certa ⌈summa⌉ ⌈pecunia⌉ ~~com~~ponunt cum eidem. [5, b. ⌈aut pauperes milites⌉ ⌈autem⌉

~~Unde~~ nos ⌈huiusmodi vexacioni obuiare volentes, statuimus, quod deinceps ministeriales sub pena priuacionis sui ministerialatus et spoliacione omnium suorum ~~bonorum~~, absque speciali ⌈mandato⌉ iudicis ~~aliquam~~ citacionem ⌈non presumant⌉ facere, alias premissam penam et ~~faciatem~~ in facie adnistionem non immerito poterint formidare et in spe habere.

XX. De hijs, qui cum impetu et strepitu veniunt ad iudicia pro consanguineis et seruis.

18. (20). Plerumque fit, quod aliqui propter causas consanguineorum vel familiarium suorum ad iudicia venientes, per strepitum et importunam ~~ipsorum audaciam~~ eorum aclamacionem sentenciam ~~siue~~ seu victoriam causarum ~~consueuerunt~~ solent reportare; vnde super hoc prouidere volentes, statuimus, ~~quod~~ deinceps quisquam, cuiuscumque status vel condicionis existat, propter causam consanguinei ~~vel cuius~~ aut ~~libet~~ familiaris aut seruitoris ad iudicium venire non presumat. Qui si contra facere presumpserit, pena, que dicitur pyatnadzescza nostre camere applicanda puniatur. ⌈tali modo.⌉

XXI. De hijs, qui committunt crimen aliquod ex mandato suorum superiorum vel dominorum. ‖

19. (21). Contigit eciam, quod dum aliqui pro quibuslibet criminibus et delictis ad nostram audienciam euocentur, nominant dominos et quoslibet ipsorum superiores, ~~allegantes~~, quod ⌈mandato⌉ ~~et~~ ⌈auctoritate⌉ suo. [6. a.

Stron.

XXII.

20.

deni

XIII.

21.

et vl

rum dominorum et superiorum huiusmodi crimina et de-
licta commiserunt. Verum quamuis aliquibus tempori-
bus contra racionem fuerit obseruatum, quod contra huiusmo-
di malefactores per eandem nominacionem a pena li-
berabantur (s), tamen quia huiusmodi nominacio que con-
tinet in se errorem intollerabilem, ex eo, quod direc-
te contrariatur precepto diuino dominico, vnde nos attendentes,
quod pena peccata suos tantummodo teneat actores, et secun-
dum canonicam equitatem nominacio in delictis non
vendicat sibi locum, statuimus, quod citati pro qui-
buslibet criminibus teneantur respondere, non obstan-
te qualibet predicta nominacione, eciamsi super hoc
priuilegijs nostris vel nostrorum predecessorum essent
communiti, que quantum ad hoc, vt perniciosa et er-
ronea, cassamus, et reuocamus et irritamus. In heredita-
rijs vero et alijs quibuslibet questionibus per citatos in nostro (s) vel in
nostro iudicio nominali, si tales nostram iuris diccionem
voluerint declinare, volentes alij in se excipere easdem
questiones, decreuimus, quod extunc predicti citati,
cuiuscumque sint status et condicionis existant, habeantur pro
conuictis.

[et delictis in nostro iudicio iudicentur et] [et commissi debita pena puniantur]

XXII. Nullus debet citare per aliquem alium nisi per ministerialem.

20. (22). Possibilitas racionis hoc dictat, quod iudices
pro in exercendis suis iudicijs habeant certos suos minis-
teriales seu officiales: quapropter statuimus, quod pe-
nitus nullus iudex per alium aliquam causam (s) personam, quam
per certum suum officialem seu ministerialem faciat
et expediat suas citaciones, excepto hoc, si aliquod
crimen in iudicio vel in curia iudicij recenter et de
nouo denuo committatur, tunc pro huiusmodi crimine per
quemlibet familiarem licet fieri citaciones.

[milites aut superiores per literas]

II 6, 6.

XIII. De illo, qui procurat citacionem contra aliquem sine actore legittimo.

21. (23). Preterea quandoque quicumque presidentes, quandoque aut ip-
sorum officiales vel notarij aut eorum familiares ali-
quos maliciose laboribus et expensis grauare volentes,
et vt pro vexacione redimenda rent aliquid in peccunia aut a-
lijs rebus extorquere ab eisdem cupientes volentes seu, quamuis pe-
nitus nihil habeant cause siue questionis, aduersus eos
eisdem faciunt et procurant diuersas citaciones. Idcir-
co statuimus, quod si quis citauerit vel citari procura-
uerit aliquem sine legittimo actore, wlgariter prez
powoda, taliter citato ipse citans vel procurans talem
citacionem, penam wlgariter fyaczenadrescza soluere

teneatur: prohibentes castellanis et quibuslibet iudicibus, ~~seu~~ subiudicibus, quod deinceps sine certo actore et causa expressa, non ~~dent~~ debet facere aliquas citaciones.

XXIIII. De illis qui citantur et sunt in remotis partibus, ubi teneantur respondere in iudicio, in quo sunt citati.

22. (24). ~~Item~~ [Statuimus insuper] dum aliquis pro hereditate citatur, ~~et~~ comparens in iudicio plerumque maliciose opponit, quod ~~quia~~ Petrus vel Iohannes in longinquis partibus ~~remotis~~ est constitutus et sit ~~co~~heres eiusdem hereditatis, quamvis forte nichil iuris habeat ad eandem, ideo dicit, se non teneri respondere pro eadem hereditate. Quapropter statuimus, quod talis Petrus vel Iohannes in iudicio nominatus, de mandato iudicis aliquo [eminenti loco] vel ~~circa~~ citra parochiam, de qua parrochus est hereditas, pro qua eadem questio movebatur, per ministerialem tribus vicibus ~~publice~~ proclamando, ad prosecucionem seu defensionem cause ad certum locum et terminum debebit citari; quo non ~~com~~parente, extunc ipsius [contumacia ~~seu absencia~~ [non parencia sue] non obstante, ad decisionem seu diffinicionem cause licite ~~procedatur~~ aliquis tenens hereditatem tribus annis et tribus mensibus, pacifice teneat in eternum (s). [7. a.

XXV. De contumacia domini punienda et pignoracionibus.

23. (25). Experiencia nos edocuit, quod quandoque non contumaces ~~pro contumacibus~~ vel ipsi contumaces ~~non~~ non dum tamen ~~excedendo~~ exercentes, pro contumacia quasi puniuntur et gravantur, videlicet in eo, quod dum aliqua villa pignoratur, ubi sex boves ~~fuerunt~~ essent recipiendi, ~~XXX~~ triginta vel quadraginta ~~vel XL~~ recipiebantur, et antequam ad locum debitum depellebantur, ~~per modum rapine in non modicam pauperum destruccionem diuidebantur et consumebantur~~ [in non modicam pauperitatem dividebantur]. Ideo statuimus, quod pro prima contumacia punienda, ministerialis cum duobus famulis iudicis ad villam accedentes, sicut alias premissum est, ~~cum~~ si dominus ville tantum modo [culpabilis fuerit], in duobus bobus duntaxat ~~in~~pignoretur; si autem cmetones exstiterint culpabiles et citati contumaces, quilibet eorum tantummodo in uno bove inpignoretur; et idem decernimus pro secunda contumacia esse faciendum et observandum. Si autem tercio [fuerint] dominus ~~una~~ cum villanis [contumaces, decernimus, quod contumax causam, pro qua dinoscitur esse citatus, perdet et ~~ab ea~~ cedat ab ea per sentenciam iudicantis. Declarantes, quod dicti boves pignorati per ipsos iudices in estate duabus septimanis, in hieme vero [octo] diebus [~~absque aliqua distraccione~~

~~debito modo~~ observentur. Volentes et decernentes, quod dic-
ti boves pignoraticy [sine pena cuiuslibet contumacie tan- [per ipsos iudices]
tummodo nobis et [nostro] iudici applicentur. Decernimus eciam et
statuimus, quod ~~a~~ predicto ministeriali deputato ~~per iudi-~~
~~cem~~ ad eandem inpignoracionem cum familia ipsius iu-
dicis villa pignoranda per dominum ville et villanos [si] non
permittatur inpignorari iuxta [premissam limitacionem [predictam seu]
vel [si] ipsa pignora habita per eosdem dominum aut villa-
nos in villa vel ante villam [~~sive~~ in via [violenter] reci- [7, b.
piantur, dolum et rebellionem eorundem puniendo, vo-
lumus, quod penam, ~~que vulgariter dicitur~~ pyanczhnadze-
scza iidem rebelles nobis et iudici solvere teneantur, et
nichilominus cum alia pena pyanczhnadzescza ~~eadem~~
pignora denegata vel violenter ablata integraliter [assi- [observare aut]
gnare teneantur. Qui si [in dandis pignoribus predictis [modo]
et in satisfaciendo de penis premissis fuerint dolosi et
rebelles, ita quod [iudex] [forte] ~~non sufficiat~~ propter po-
tenciam eorundem, ad puniendum et inpignorandum
~~eosdem~~ [pauescerent] volumus et decernimus, quod pena, ~~que voca-~~
~~tur~~ [schy] sedmdreszath [dicta] nostre camere applicanda puniantur.

XXVI. Iudex non plures, quam duos familiares mittat ad inpignorandum cum ministeriali et non plures.

24. (26). Preterea quia per frequentem pauperum inpignora-
cionem plerumque pauperes plurima dampna et oppressio-
nes multiplices paciuntur, videlicet in eo, quod caterva-
tim et in [~~turmis~~], non per modum ~~iusticiarie~~ potesta- [turmis]
tis ad aliquam villam ~~in~~pignoratores accedentes dam-
nabiliter et plerumque absque iudicis mandato et ~~sine~~ absque
culpa domini ~~ville~~ vel villanorum committere [pluri-
mas] [presumunt] rapinas; quapropter ~~super~~ hoc provi-
dere volentes, statuimus, quod deinceps iudex ~~vel sub-~~
~~iudex~~ ad inpignoracionem faciendam non plures quam
duos famulos cum ministeriali ~~...~~ mittat, et quod
sine culpa vel ~~sine~~ causa [aut] ~~vel~~ non condempnatos seu
convictos aut in iudicio ~~non~~ confessos ipse iudex [non [vel subiudex]
presumat nec permittat inpignorare. Quod si ipse iudex vel subiudex
vel aliqui alii quavis auctoritate vel pocius propria teme-
ritate ~~et~~ [presumpcione inpignorare et pocius rapinas ~~com-~~ [vel propria]
consumere ~~mittere~~ presum[~~pserint~~] [aut], [decernimus] [precipiendo], quod pe-
cora, vel quaslibet alias res racione inpignoracionis abla-
ta [vel] ~~et~~ recepta, iudex domino ville ~~in~~pignorate vel villa-
nis ville [eiusdem asserentibus, [se] indebite et contra iusti- [8, a.
ciam ~~se~~ esse inpignoratos, remota et cessante qualibet
difficultate eadem pignora integraliter et ex toto super
fideiussoria caucione restituere teneantur, termino eidem

domino ville ~~vel~~ aut villanis impignoratis ad ostendendum suam innocenciam [et iusticiam] assignato. Et nichilominus ut auda-cia et temeritas impignoranciam restringatur, decer-nimus, quod dum premisso modo sine culpa impi-gnorati patefecerint suam innocenciam, quotquot per-sone fuerint [in in (1) numero] in dicta impignoracione, iudex ~~vel~~ et subiu-dex, qui fuerint in mandando to, ~~pro quolibet~~ cuilibet ipsorum penam ~~que vocatur~~ fyanthnadzescra dicta noverit se in-cursurum, domino ville impignorate persolvendam.

XXVII. De quatuor casibus, in quibus pena szedmdryesaczi camere regie est solummodo applicanda et non alteri.

25. (27). Preterea pena, que consuevit nostro fisco ~~suae~~ seu nostre camere applicari, ~~que vulgariter~~ dicitur szedm-dreczath, statuimus, quod tantummodo in quatuor casibus ~~causis~~ infrascriptis et non in pluribus nostre camere appli-cetur. Primus casus est ~~de incendio~~, ubi [aliquis pro incendio] accusatus ~~de incendio~~ iuxta formam iuris ~~summe~~ legittime se non poterit expurgare. Secundus casus, ubi aliquis accusatur de violencia sive spolia circa publice strate et defecerit in sui expurgacione. Tercius casus, ubi aliquis in iudicio nostrum iudicium (5) ~~nostrum parvipendens~~, cutellum vel gla-dium presumpserit extrahendum. Quartus casus, ~~dum~~ cum aliquis iudicatus et condemnatus et iussus satisfacere vel sufficientem ~~fideiussoriam~~ caucio-nem ~~prestare et~~ facere contempserit et de iudicio ~~per~~ suam rebellionem discesserit, non prestita predicta caucione. Volumus, quod ~~premissa~~ dicta pena in premis-sis quatuor casibus [et non in aliis] nostre camere applicetur.

XXVIII. Contumacia actor non parens causam mittit.

26. (28). Actor procurat ad causam reum citari, reo in termino comparente actore ~~vero~~ totaliter ~~se~~ absente, [8, 6. decrevimus ob contumaciam actoris, que est maior quam rei, ipsum reum causam obtinuisse. Si autem reus parere in termino sibi assignato non curaverit, actore per se vel per suum nuncium comparente, decer-nimus, quod ~~pro~~ huiusmodi contumacia reus duo-rum boum pena mulctetur.

XXIX. De illo, qui citat aliquem pro hereditate aut debito.

27. (29). Licet in pluribus casibus celeritas commendatur, cum tamen eadem celeritas in iudiciis et causis expediendis racionabiliter ~~quandoque est~~ est expedienda sive restringenda, ex eo, quod iudicantem oportet cuncta rimari. Toleque statuimus, quod si aliquis super capitali hereditaria questione primo, secundo et tercio citatus, non comparuerit [iuri] contu-

maciter in termino sibi assignato, et ob contumaciam eius,
dem citati, actor in tercio termino per iudicem decer-
natur et diffiniatur [in veram possessionem eiusdem he- [ac admit-tatur]
reditatis] mittendus, et ab omni iure eiusdem heredi-
tatis ~~et~~ ipsius qualibet vendicacione per iudicis senten-
ciam ~~dictus~~ reus decernatur et [pronunciatur] cecidisse]
Si autem questio fuerit personalis, puta pro [debilix ~~vel~~ [peccunia]
aut ~~pro~~ quibus~~libet~~ cumque rebus obligatis et primo, secundo, tercio
termino citatus parere contem~~p~~serit vel neglexerit parere in termino
sibi assignato ~~parere~~, decernimus, quod creditor qua-
rumlibet rerum obligatarum post tercium terminum
per sentenciam iudicis distrahendi et alienandi aucto-
ritate iudicis plenam habeat facultatem; ita tamen,
quod si res alienata (s) uel ~~obligate~~ distracte ~~et alienate~~ auctoritate
~~premissa~~ minoris valoris inueniantur et existant
tempore alienacionis [, quam fuerit pecunia obligata sine credita, [causa evasionis]
et ipse creditor pro summa pecunie per ipsum cre-
dita simpliciter et sine aliqua caucione ~~condicione~~ tamquam
pro dicta summa pecunie vadium receperit, sufficiat ~~ex~~, si-
bi ~~et non alij~~ quod idem creditor de sua negligencia [de- [sibi]
bebit imputare. ‖ Sed si condicionem creditor appo- [9. a.
suerit circa res obligatas maioris vel minoris quan-
titatis, si pro minori pecunia res obligatas aliena-
uerit, debitor per iudicem decernatur credite pecu-
nie summam adimplere; si vero pro maiori summa
~~pecunie~~ res alienauerit obligatas, residuum quod
quod fuerit vltra summam creditam, debitori credi-
tor restituere teneatur.

~~XXX~~. De aliquo qui acusatur pro violencia per actorem quomodo sencien-dum.

28. (30). Preterea, vt vetra calumpnijs via precludatur, statu-
imus, quod si aliquis alias bone fame in iudicijs
pro quibuslibet violencijs euocatur, actor teneatur,
quod asserit, comprobare, alias reus tantummodo
~~proprio~~ iuramento se valeat expurgare.

~~XXXI~~. De illo, qui accusatur de furto, quomodo senciendum est.

29. (31). Item si aliquis fuerit eiusdem parochie seue dis-
trictus quod ~~et~~ de furto quarumlibet rerum aliquis aliquem
ad iudicium voluerit euocare; statuimus, quod in-
fra annum tantummodo inculpatum de furto [ha-
beat] euocandi [facultatem. Si vero anno elapso questio-
nem [eandem voluerit mouere], quod tunc asserit, ra-
cionabiliter per ydoneos testes teneatur comprobare, osten-
dens se in facto fore et esse iustum.

XXXII. De illis, qui pannos aut merces ad prestam comodant.

30. (32). Finem litibus imponere cupientes, statuimus, ut si aliquis civis aut creditor pannos aut alias [merces alicui terrigene ad prestam ~~prestanciam~~ dederit, sive ~~aut~~ mutuo concesserit, preter literam obligacionis, in qua consta- ret de debito suo, cuius vero agens ~~pro debito suo~~ probabit per testes talem contractum [~~initum secum~~ et probans iudicialiter obtinebit. Alias reus negans ~~debitum~~ per proprium iuramentum prestitum ab impeticione ~~agentis~~ absolvitur. [res sive] [secundum meritum (s)]

XXXIII. De illo, qui se asserit nobilem et negatur fore.

31. (33). Nobilitatis stirpes ex progenitoribus earum [ori- ginem semper ducunt, quorum [progressum nati] de genelogia [approbare] eorum || fideli testimonio con- sueverunt. Si quis itaque dicat se nobilem aut il- lustrem et ceteris nobilibus hoc negantibus asserat se parem, ad probandum sue genelogie nobilitatem debet ~~tenetur~~ inducere sex nobiles viros (seniores, duos) de sua stirpe ge- nitos, et hii duos ~~qui~~ iurati dicant, quod ~~ipse~~ frater [sit] eorum et de domo aut ~~ex~~ stirpe eorum ~~ipsorum~~ ~~paterna~~ procreatus. [9, b. [de secunda et tercia genelogia eciam per duos testes producendo.]

XXXIIII. De illo, qui vulnerat aliquem vitam suam defendendo et asserit, quod hoc fecit ex inicio eius.

32. (34). Accepimus, quod Petrus insequendo Iohannem graviter in platea vulneravit; quod cum Iohannes in iudicium ~~se~~ induxisset, Petrus licet a (s) confitebatur, se Iohannem [~~vulnerasse~~, tamen asserebat, ~~se~~ hoc fecisse ex inicio ~~ipsius~~ Iohannis, quia ipsum Petrum prius vul- neravit, quod ~~idem~~ ipse Petrus offerebat se probatu- rum. Nos itaque in tali casu decrevimus, ipsius Iohannis probacionem fore admittendam ~~super~~ pro eo, quod dum in platea Petrus, ~~dum~~ ipsum Iohannem [inse- queretur ~~et~~ vulneraverit, cum dictus Petrus [non vi- tam defendendo, sed iniuriam sibi ~~alias~~ illatam ulciscendo, ~~Iohannem noscitur vulnerasse~~. [percusse et lesisse] [insequendo] [ipsum Iohannem dinoscitur vulnerasse]

XXXV. De illo, qui accusatur de furtu apum alterius.

33. (35). Item Petrus Iohannem traxit ad iudicium, as- serens, quod apes sive ~~vel~~ mellificia ipsius Petri tempo- re nocturno furtim ad domum suam deportasset, quod [offerebat se] probaturum. Iohannes vero diffi- tebatur, [se hoc] fecisse, sed dicebat proprium suum mel, ut decuit, in ~~ad~~ propriam domum suam se [deportasse.* Tan- dem Petrus per iudicem pluries interrogatus, si per eos, qui vidissent apes ~~sive~~ mellificia ipsius Petri per Iohannem recipi et in ~~ad~~ [domum [suam] deportari, intencionem suam posset probare, Petro responden-

*) in domum suam propriam se deportasse.

Stron

et

XVI.
34.

XXVII
35.

XXVIII
36.

te, quod tales testes ~~de~~ in visu nullo modo posset habere, nos itaque statuendo decrevimus in tali casu juramentum Johanni imponendum, si alias fuerit bone fame, et pro ~~cul~~ expurgacione asserenti, quod proprium suum vel in domum deportabat. [10, a.

XXXVI. De illo, qui invadit domum alterius armata manu et wlnera infligit alicui, quomodo debeat iudicari. XXXVI.

34. (36). Preterea Petrus posuit contra Johannem ~~deposuit~~ cum querela, quod sibi quatuor inflixit wlnera ~~intulisset~~, Johannes vero fatetur, ~~se~~ hoc fecisse ~~ex eo~~, quia armata manu domum ipsius Johannis invasisset et in eadem invasione matrem vel sororem, vel filiam eius ~~uxorem vel filios sibi~~ wlnerasset; quod wlnus licet per ministerialem conspectum vel visum fuisse obtulit set ~~se~~ probaturum, tamen idem ministerialis interrogatus per iudicem, negavit se predictum wlnus vidisse et conspexisse. Et quia post negacionem ipsius ministerialis idem Johannes predictum wlnus ~~matri sue~~ illatum, per alios idoneos testes, qui dictum wlnus viderunt et conspexerunt, se offerebat ~~se~~ probaturum, nos in tali et simili casu decrevimus, eundem Johannem ad producendum ~~predictos~~ testes fore veridice admittendum ad iudices. [mox] [ad calumnia]

XXXVII. De illis, qui wlnerantur extra contencionem vel in contencione.

35. (37). Querelam Petrus deposuit de Johanne, quod ipsum wlnerasset, Johannes vero constanter astruebat, quod Petrus se ipsum wlnerasset, quod offerebat se legittime probaturum. Nos autem in tali casu credimus distinguendum, quod si in contencione et discordia Johannes asserit Petrum se ipsum wlnerasse, tunc Johannis probaciones sunt admittende; si autem extra omnem contencionem et discordiam Petrus fuerit wlneratus, tunc, ut est moris, dicimus Petri iuramentum admittendum de wlneris illacione. ‖ [Petrum] [fore et esse debere]

XXXVIII. De illis, qui producuntur in testimonio, si eis obicitur [10. b.

36. (38). Per experienciam didicimus, quod sentencia excommunicacionis testibus inducendis maliciose plerumque consuevit opponi, ex qua opposicione pullulabat oppressio veritatis. Unde circa eandem excepcionem sic duximus statuendum, quod cum aliquibus testibus producendis fuerit obiecta excepcio excommunicacionis, producens testes eosdem absque sue cause wlneracione alios testes, si ~~potest~~ nominandi et ~~producendi~~ vocandi plenam ~~et~~ ac liberam habeat facultatem. Si vero non poterit alios testes nominare [excommunicacionis sentencia] [ponat (?)]

vel habere, [preterquam eos], quibus obicitur sentencia
excommunicacionis, volumus, quod is cuius fuerit sen-
tencia excommunicacionis, debito modo, scilicet cum
sufficienti fideiussoria caucione vel iuratoria ~~vel fideiussoria de par-~~ deposicione
~~endo vel satisfaciendo~~ cum ~~omni~~ reverencia [requira- [aut satisfacione]
tur et petatur, quod eisdem testibus excommunicatis,
ad perhibendum tantummodo testimonium ~~et~~ ad subve-
niendum veritati, ne veritas opprimatur, benefi-
cium absolucionis impendat eius. Quod si excommunica-
tor premisso modo petitus pro testimonio perhiben-
do, [denegaverit] [beneficium] absolucionis, cum huius-
modi postulantes veniam et absolucionem, quantum
ad deum, censeantur absoluti; volumus et decerni-
mus, quod extunc absque aliqua cause vulneracio-
ne testimonia eorundem testium per iudicem reci-
piantur et habeant ~~ipsorum testimonia~~ eorundem firmitatem.

XXXIX. De nominacione testium consanguineitatis, utrum valeant.

37. (39). Conradus [domum vendicabat] [a Dominico] et
ad probandum suam intencionem Conradus sex
testes iuxta iudicis mandatum produxit, quorum
primus testis ~~fuit~~ Jacobus [~~patruus ipsius~~ Conradi [alterus Petrus ipsius compater videlicet]
et mediator sive [compositor] [amicabilis] ~~alias~~ in ea-
dem causa, quem ipse Dominicus, dum testes [se- [in iudicio]
cundum consuetudinem nominarentur ~~in iudicio~~ || [11, a.
neglexit revocare, sibi huiusmodi consanguineita-
tem ~~opponendo~~. Demum circa testium iuramen-
tum [predictus Dominicus testimonium ~~predicti fra-~~ [opponendo]
Jacobi ~~trui~~ propter predictam consanguineitatem constan-
ter asseruit non valere et sic dicebat se causam
eandem obtenturum. Nos itaque considerantes, quod
amicabiles compositores sive mediatores consanguinei
esse consueverunt, declaramus, in tali casu ut testi-
monium predicti Jacobi valeat ~~patrui~~ pro Conrado ~~valere~~ eviterne.

XL. De proscripcionibus faciendis et tenendis.

38. (40). Cum proscripcio propter segnicieam et pigri-
ciam dominorum sit instituta, ~~decernimus~~ et [sta- [proinde]
tuimus[, quod si aliquis credit vel ~~et~~ reputat, se habere [et decernimus]
aliquod ius ad aliquam hereditatem, quam aliquis
presencialiter possidet, et ~~si~~ infra tres annos et tres
menses tempore pacis et concordie sustineat et pa-
ciatur, [ipsum possessorem possidere eandem here- [pacifice]
ditatem ~~pacifice et quiete~~, ita, quod sibi, licet
presenti, ~~et~~ ad cuius [~~presenciam iure~~ noticiam seu] sufficienciam ~~ha-~~

de facili possit habere, infra predictum tempus videlicet ~~trium annorum et trium mensium~~ fuerit, non moveat aliquam questionem, extunc ab omni iure et vendicacione ~~eiusdem~~ hereditatis censemus eundem cecidisse.

XLI. De illo, qui tenet in obligacione aliquam hereditatem.

39. (41). Si autem aliquis in obligacione teneat aliquam hereditatem, decernimus, quod idem obligans vel ipso ~~obligatore~~ deficiente aut non existente ~~vel deficiente~~ dicto obligatore, quilibet ipsius consanguinitate vel affinitate proximior, coram iudice nostro, si ipsius ~~copiam~~ presenciam potest habere, vel saltim in parochia eiusdem hereditatis obligate publice ~~faciat~~ ad minus semel in anno et protestacionem vel in colloquio generali, quod predicta hereditas in tanta pecunia, prout est vel fuit ~~in facto, sit~~ obligata sic faciendo huiusmodi protestacionem dictus obligans vel proximior eius ~~ipsius~~, ut premissum est, infra triginta annos redimendi vel liberandi predictam hereditatem plenam ~~ex~~ et liberam habeat facultatem. Quod si non curaverit vel neglexerit per continuos ~~XV~~ quindecim annos dictam facere protestacionem, ab omni iure hereditatis ~~sic~~ sicut(s) obligate senciat se cecidisse.

[vel (s)
[11, b.
[obligator aut]

XLII. De muliere maritata, que habet hereditatem racione dotis.

40. (42). Si ~~vero~~ autem sit mulier et maritata ~~et~~ ad aliquam hereditatem, quam dicit et credit ~~racione~~ contra dotis vel quomodolibet ad se pertinere, si infra decem annos non curaverit vel neglexerit pro eadem hereditate questionem intentare, ita, quod infra idem tempus pacis et concordie patiatur possessorem pacifice et quiete possidere, extunc decernimus, quod eadem mulier ab omni iure eiusdem hereditatis eciam se agnoscat cecidisse. [decem annorum tempore]

XLIII. De vidua habente hereditatem racione dotis vel quovis alio iure.

41. (43). Si autem fuerit vidua et eodem modo dicat et asserat aliquam hereditatem, quam aliquis possidet, racione dotis vel quolibet alio iure ad se dicat pertinere et infra sex annos tempore pacis et concordie sustinuerit ~~et~~ vel passa fuerit eundem possessorem ipsam hereditatem quiete possidere, decernimus, quod extunc ipsi possessori racione prescripcionis in eadem hereditate plenum ius sit acquisitum et mulier senciat se ab omni iure cecidisse. Volumus autem et declaramus, quod premisse prescripciones tempore pacis et concordie vendicent sibi locum; tempore autem guerrarum sive discordiarum nullatenus sibi locum debeant vendicare, sed tunc opportebit de salubri remedio eisdem providere. [vel debeant vendicare]

inota discordiarum et ~~guerrarum~~ [w] qualitatem: sicut et cap-
tiuus per Tartaros [h] nullam volumus ~~currere~~ [fieri] prescripcionem. || [12, a.

XLIIII. De illo, qui in alterius hereditatem ponit sepes aut aratrum uel aliquid aliud.

42. (44). Franciscus deposuit querelam ~~contra~~ [coram (?)] ~~Gregorium~~ [Egidium], quod in ipsius hereditate posuit sepes, et intra illos ~~sepes~~ omnes fructus, quos fecit et facere poterat, percepit. ~~Gregorius~~ [Egidius] autem respondit, quod idem Franciscus in eadem villa ~~die~~ ac nocte [est] [et] [fuit] ~~insimul~~ cum ipso ~~Gregorio~~ [Francisco (?)] per duos annos ~~et~~ tacuit, nec ~~ipsum~~ vnquam ammonuit [vnico [ipsum Egidium]] verbo pro sepibus ~~predictis~~ [notatis]. Nos itaque attendentes desi-diam siue pigriciam ipsius Francisci, declaramus in hoc casu ipsi Francisco duorum annorum obstare prescrip-cionem.

XLV. De tutore orphanorum, quas tradit maritus.

43. (45). Franciscus neptem suam Luciam, [constitutam] [in etate] [infantili] orphanam, cum bonis [centum marcas] [va-lentibus], ~~tenendam et~~ [tandem ad] seruandam in suam curam ~~rece~~ [ac] -pit; tempore vero procedente, ~~ipsam~~, dum adhuc esset ~~minor~~ [iunior] annis, de ~~viginti~~ [XX.ti] dumtaxat marcis marita-uit. Deinde stando cum marito post quatuor annos eadem Lucia pro bonis ~~residuis~~ [hereditariis] restantibus vltra pre-dictas viginti marcas, Francisco suo avunculo mouet questionem; Franciscus autem respondit, quod longo tempore post contractum matrimonium, per quatuor annos ~~nunquam~~ [v] fuit ~~ammonitus~~ pro ~~bonis~~ [rebus] uel pro [bonis] ~~rebus~~ predictis. Nos itaque ~~talibus~~ [valentes] casibus pro~~videre~~ [er] ~~volentes~~, declaramus et statuimus, quod predicta Lucia, postquam cum marito [steterit per tres annos [sub fuerit siue]] et tres menses, infra ~~eosdem ad~~ [eiusdem et] causam non pro-uocando [v], siue fuerit minor annis siue maior, de ce-tero non poterit nec debebit agere pro quibuscumque bonis uel rebus residuis, obstante sibi [trium annorum [termino]] et trium mensium taciturnitate[m] et prescripcione[m].

XLVI. De illo, qui vendit hereditatem et soluit medietatem et postmodum (?) vellem (?) reuo-care.

44. (46). Franciscus [vendidit] [Gregorio] hereditatem pro cen-tum marcis, pro qua || Gregorius [ipse] statim ~~XX~~ [quadraginta] marcas ex-~~soluit~~ [s], residuam pecuniam [in certis terminis] promit-tens [se] [per annos] soluturum, et sic idem Gregorius per quatuor annos pacifice et quiete, non facta totali solucione tenuit et possedit predictam hereditatem. Demum prope finem quarti anni, ~~idem~~ Gregorius em~~p~~toriam ~~reliquam~~ [r] pecuniam offert se [daturum] et [soluturum] Francisco venditori; Franciscus vero nititur et querit [12, b.

(et reuocare predictam)
quod possit rescindere ~~eandem~~ vendicionem, cum per tantum tempus non fuerit sibi totalis solucio facta. Quapropter nos declaramus et statuimus, propter quietam et pacificam ~~possessionem~~ (conuiccionem) habitam per tres annos et tres menses, predictam vendicionem perpetuam habere firmitatem, obstante tanti temporis taciturnitate et prescripcione. ⌈nec subsecuta⌉

XLVII. De mutuacione tritici uel alterius rei quomodo decernitur.

45. (47). Franciscus Gregorio mutuauit viginti mensuras tritici, quas pluries monitus, non restituit; Gregorius autem quesiuit ab ipso Francisco, quando sibi predictum triticum mutuasset? Respondit, quatuor annos ~~fo~~ esse elapsos. Nos ipsi Francisco imposuimus silencium propter tanti temporis decursum.

XLVIII. De iudice in quot grossis racione pamyathne debet contentari.

46. (48). Licet pro redimenda pauperum vexacione dudum solucio dicta ⌈~~vulgariter trescne~~, que consueuerat iudici presidenti ~~seu diffinienti~~ aliquam causam (diffiniendi) applicari, fuerit sublata et extincta, tamen eadem solucio exquisito colore sub alio nomine, quod dicitur pamyaathne, ~~dinoscitur~~ esse innouata, que videtur ~~transcendere~~ predictam solucionem. Vnde circa ~~hoc~~ (hunc) modum imponere ~~cupientes~~ volentes, decernimus, quod in causis hereditarijs uel non hereditarijs ~~attamen~~ magnis, iudex pretextu (pre)dicte solucionis pamyaathne vltra (vetra (?)) quatuor grossos exigere et recipere non presumat; in minoribus vero causis tantummodo duos grossos exigendi habeat facultatem et dabitur est. ⌈czestrie siue pamyathne⌉ ⌈esse contra⌉ ⌈et eam transcendere comprobatur⌉ [13, a.

XLIX. De fratribus et sororibus in bonis prius separatis uel diuisis qualiter discernendum.

47. (49). Qu~~a~~(v)amuis negocia mortua et finita (ut) quasi contra naturam ⌈difficile ~~sit~~ ~~per~~tractare⌉, tamen reperiuntur nonnulli, qui coloribus exquisitis mortua et finita negocia moliuntur refricare, videlicet in hoc, ~~quod~~ licet aliqui fratres uel sorores cum fratre sint ⌈~~a~~diuicem in bonis paternis separati et diuisi, tamen, si contingat, quod aliquis eorundem fratrum in questione hereditaria decipia(n)t contra se senteciam diffinitiuam, postmodum alter ipsorum accedens ad presenciam iudicis allegat, se conte(n)ptum ~~et~~ ad eandem questionem, tamquam illum, cuius intererat, non vocatum, postulans ex hoc, debere eandem senteciam retractare, et sic huiusmodi sentencia per talem peticionem consueuit (per)~~re~~tractari. Vnde nos volentes, quod in huiusmodi litibus certus finis habeatur, statuimus ⌈suscitare et⌉ ⌈ac causam munificare⌉ ~~⌈in bo~~ ⌈tali ab⌉

quod ubi fratres vel sorores ~~cum fratre~~ fuerint ab invicem in bonis paternis divisi et separati, si contingat unum ipsorum in hereditaria questione contra se diffinitivam sentenciam reportare, alteri ipsorum postmodum est penitus interdicta ~~sit~~ potestas infirmandi sive arguendi sentenciam eandem, sed pro parte hereditaria duntaxat ipsum contingentem movendi questionem plenam habeat facultatem. Si vero huiusmodi fratres vel ~~frater cum~~ sorores non fuerint in bonis [cum fratre]
paternis abinvicem [divisi] ~~et~~ [separati] ut, ~~si~~ quod sint quoad annos legitime etatis et habentes plenam discrecionem, volumus, quod in hereditate, pro qua questio agitatur vel ventilari speratur, per ministerialem, ut in alia constitucione docetur, ~~trinum~~ citacionis iusta edictum publice ~~pro~~ appo- [terminus]
natur, citando, ~~quod~~ ut si [sit] [aliquis], qui habeat vel [possit habere] aliquod ius in dicta hereditate vel ad hereditatem, aut sua quomodolibet intersit, die pronunc assignata veniat et ~~com~~ appareat, ius *) suum ostensurus et defensurus. [13, 6.
Alias si post talem citacionem eo, cuius intererat, non comparente, diffinitiva sentencia super eundem hereditatem proferatur, cuilibet ~~post~~ permodum venienti et volenti eandem sentenciam arguere et refricare sive innovare, sit in- [ut in casu precedenti]
terdicta potestas, sed ipsam sentenciam decernimus ~~perpetuum~~ habere vigorem.

I. De fure utrum insequi debeatur per villanos vicinos aut non.

48. (50). Nagoth villanus deposuit querelam contra suos vicinos ~~villanos~~, quod cum equus tempore nocturno [fuisset] [sibi] subtractus, idem Nagoth cum instancia requisivit et pecijt ~~eosdem~~ suos vicinos villanos, ut per vestigia eundem furem pro eodem equo rehabendo [insequi] [ipsum] adiuvarent; villani vero furem insequi renuerunt et ita Nagoth predictum ~~equum~~ amisit. Nos i- [furem cum equo]
taque in ~~tali~~ simili casu declaramus, predictos villanos ~~ad~~ solvendum equum predicto Nagoth villano ~~condempnandos~~.

~~49.~~ Petrus conquestus est de Iohanne, quod ipsum quatuor digitis in manu gladio mutilasset, quod Iohannes se fecisse negavit. Et quia idem Petrus pro eadem mutilacione post annum elapsum satisfaccionem habere petebat, nos itaque in tali casu eundem Petrum mettercium pronunciamus iuraturum, quod predictam mutilacionem quatuor digitorum habuit a Iohanne.

LI. De illo, qui asserit iniuste condempnatum, quid faciendum.

~~50.~~ (51). Petrus agebat contra Iohannem iudicem, quod

*) U dolní kr. strany chybí [octavus]

in causa, quam coram ipso habuit, iniustam et iniquam sen-
tenciam contra ipsum prowulgauit, a qua sentencia, quam quando
ipsam intulit, eundem iudicem non prouocauit wlgariter nye
nagaiyl. Nos itaque huiusmodi sentenciam iudicis, que non
fuit aliqua prouocacione suspensa, ~~polonice~~ uel wlgariter nye naganionga = (nye naganonya)
declaramus transiuisse in rem iudicatam, ~~predictum~~ per-dictum Pe-
trum ad penam ~~debitam condempnantes, alias~~ predictam pro iudici-
bus expressam, condempnantes.

~~XI. Falco pro hereditate agebat contra Henricum, Hen-
ricus autem opposita longi temporis prescripcione, ipsam
prescripcionem, vt debuit, probauit; iudex autem ipsum
Henricum absoluit ab eadem impeticione, silencium Fal-
coni imponendo. Post hoc veniens Nicolaus iunior fra-
ter Falconis, refricat et innouat eandem questionem. Nos
itaque finem litibus imponere cupientes, declaramus,
eundem Nicolaum fratrem iuniorem predicti Falconis
non esse audiendum, et sentenciam iudicis dicimus trans-
iuisse in rem iudicatam.~~

I. II. De fratribus vnum molendinum habentibus.

52. (52). Franciscus, Falco et Henricus, tres fratres haben-
tes vnum molendinatorem, Henricus tercius frater, pro qui-
busdam ipsius molendinatoris ~~excessibus~~ culpis, coram iudice
deputato, dato vel electo debito modo ipsum molendinatorem iu-
dicare precepit. Demum Falco alter frater veniens, con-
queritur de Henrico, quod ipsius molendinatorem iudi-
casset et condempnasset. Nos itaque attendentes, quod
licet cuilibet de iure ~~prosequi~~ suam iniuriam prosequi, declara- [14, a.
mus predictum Henricum iuste et ~~bene~~ debite iudicasse.

I. III. De relictis bonorum alias o pvsczyny kmethonum aut ciuium et quorum-
uis hominum.

53. (53) Abusiua consuetudine noscitur ~~esse~~ obseruatum,
cuius (1) ~~quod cum~~ aliqui [kmethones ~~de hac vita~~ homines sue] absque prole [de hac luce] de-
cedunt, ipsorum omnia bona mobilia et immobilia
nomine [~~puscinsc~~ pvscyzna domini ipsorum [wlgari] eorundem consueuerunt occupare. Vnde
nos eandem ~~abusiuam~~ consuetudinem reprobantes, sta-
tuimus, quod ~~de~~ pro bonis, eorundem decedencium, si tan-
tum reperiatur ~~in eisdem~~, calix pro marca cum di-
media dandus ecclesie parochiali [comparetur, reli- [vel pro eodem]
qua vero bona ad proximiores consanguineos vel affi-
nes cessante quolibet impedimento deuoluantur.

I. IIII. De accomodacione equi.

54. (54). Nicolaus deposuit querelam de Mathia, quod
sibi licet equum suum ~~tantum sibi~~ accommodasset ~~seu concessisset~~.

ad certam viam tamquam amico, tandem ~~tamen~~ idem Mathias eundem equum sibi restituit claudicantem. Mathias vero respondit bona fide equum eundem tamquam proprium se equitasse et servasse, nec sciret, unde ~~sibi~~ talis ~~veniret eadem~~ lesura veniret. Nos ergo ~~autem~~ declaramus in tali casu, predictum equum infra duas septimanas quiete et absque aliquo labore per eundem Mathiam observandum; qui equus si infra predictum tempus non convaluerit, extunc pro eodem equo, prout poterit, [ami-cabiliter] componere teneatur. [secum]

LV. De kmethone, qui occidit alium kmethonem.

55. (55). Licet antiquitus fuerit observatum, quod kmetho ~~alium~~ kmethonem occidendo, solutis tribus marcis grossorum, a pena homicidij liberabatur, tamen quia huiusmodi pena non sufficiebat ad debitam delicti coercionem, unde nos statuimus, quod kmetho alium ~~occidens~~ kmethonem occidens, pro pena homicidij castellano(s), in qua homicidium [commissum fuerit], vel ei, cuius ius persuaserit, quatuor marcas ~~persolvat~~, consanguineis vero sue [amicis proximioribus] sex marcas decernimus persolvendas. Qui ~~homicida~~ si non fuerit in solvendo, et captus fuerit pena capitali ~~puniatur~~ puniendus est. [14, 6.

LVI. De illis, qui accusantur de homicidio et sunt plures.

56. (56). Item si plures, puta duo vel ~~tres vel~~ aut quatuor de homicidio ~~aliquibus~~ accusantur, licet antiquitus per iuramentum accusatoris omnes penas homicidij puniebantur, nos tamen huiusmodi iuramentum restringentes, statuimus, quod unus tantummodo per iuramentum actoris [de homicidio] condempnetur et puniatur, consortes vero eiusdem accusati per probos et ydoneos testes de homicidio et vulneribus se teneantur expurgare, alias [deficientes in expurgacione] puniantur.

LVII. De illis, qui casualiter moriuntur, ut in aqua vel de arbore.

57. (57). Item quacumque morte casuali vel ~~et~~ inopinata contingerit aliquem de hac luce migrare, puta de arbore cadendo, vel in aqua submergendo, aut [alio] quovis modo simili statuimus, quod pro tali homine sic decedente nulla [questio] [penitus] moveatur. Item dum ignoratur, quis commisit homicidium, decernimus, quod castellanus de hoc nullam ~~non~~ moveat ~~aliquam~~ questionem sed consanguinei et proximiores culpabilem inquirentes, causam, dum poterint, ~~pro~~exsequantur iuxta iuris formam. [inmanitatem*] [amici]

*) właściwie jest invnanitatem może = inhumanitatem.

I. VIII. De milite, qui occidit militem manu violenta.

58. (58). Vt violentorum audacia refrenetur, statuimus, quod dum miles parem sibi ~~militem~~ occid~~x~~erit, pro capite ~~LX~~, [violenter] [sexaginta] pro mutilacione vero ~~cuiuslibet~~ membri ~~XXX~~, et pro simplici [triginta] vulnere ~~XX~~ marcas solvere teneatur. [quindecim]

I. IX. De illo, qui occidit matrem alicui ex eo, quia eum ex illegitimo thoro dicit et asserit procreatum.

59. (59). Laurencius conqueritur de Martino, quod sibi matrem interfecit, Martinus respondit, quia ~~quod~~ Laurencius non fuit de legitimo ~~matrimonio suo~~ thoro procreatus, ex eo, quia ~~quod~~ asserebat, eum ~~ipsum~~ esse filium mulieris vagabunde. Nos in tali ~~et~~ simili p̄te casu decernimus ~~dicimus~~, caput matris ex~~x~~olvendum et ~~seu~~ obtinendum. ‖ [itaque]

I. X. De diuagantibus et rapinas comittentibus.

60. (60). Sunt nonnulli, qui per indiscrecionem victum longi temporis brevi hora consumentes, assumunt sibi extra propriam occasionem diuagandi et taliter diuagantes, aliena rapere non formidant. Vt igitur tales a qualibet occasione diuagandi saltem formidine ~~pene~~ retrahantur, statuimus, quod taliter diuagantes et ~~ex~~ rapinas co~~m~~mittentes, quibuslibet ~~eorum~~ bonis, que habent, ipso facto ~~sint priuati~~. Et si contingerit huius modi fugitiuos et diuagantes nostre gracie reconciliari, vnde ~~volumus~~ nichilominus, quod inter suos pares et ~~et~~ infames habeantur. [ipsorum] [sunt puniendi et priuandi]

I. XI. De ministerialibus, qui occisum non debent spoliare in vestibus, quando vocantur ad videndum occisum.

61. (61). Consuetudine iniquissima ministerialium fore obseruatum extitit, quod dum ad aliquem in via occisum vocabantur, ipsum vestibus, in quibus fuerat occisus, iure ipsorum, quod ipsi nominabantur ~~nominant~~ vrdovanye ~~vrdowne~~, exspoliabant. Vnde nos cum afflictis non est ~~sit~~ addenda afficcio, eisdem ministerialibus prohibemus quod ~~de~~ cetero quoslibet occisos spoliare siue exuere, sed tantummodo vno ~~vnico~~ gressu (?) ~~grosso~~ contententur, quem decernimus eis dandum pro labore per eum, qui ad aliquem occisum procurauerit eos deum (?) ~~euocare~~, donec ~~de~~ eodem homicidio questio ~~t~~taliter fuerit diffinita. [non presumant]

I. XII. De illis qui depascunt alijs semina iumentis et peccudibus.

62. . (62) Vt quilibet ~~alium~~ indempnem vigilet ~~c~~obseruare, si ~~al~~iquis alterius semina iumentis vel quibuscumque ~~libet~~ pecoribus maioribus depascat, statuimus, quod pro quolibet iumento vel pecore vnam quartam denariorum passo vero dam~~p~~num is, cuius fuerint iumenta ~~vel pecora~~, solvere teneatur na czygyem ladze zayalho. [proximum suum] [causis]

I. XIIII. De illo, qui patitur damnum in frumentis per iumenta, quod eadem seruando per noctem totum ad castellanum proximiorem depellere tenebitur.

63. (64). Ad euitandum autem quamlibet alt~~r~~ricacionem

decernimus, quod ad proximiorem (castellanum siue curiam) castellanie ~~curiam~~ suis fuerit regali siue cuiuscumque [iudicis eadem iumenta seu [alterius] sus dampnum depellendi habeat facultatem; ita tamen, quod (pro) ~~sub~~ testimonio vicinorum in propria domo ~~fuerit dam-pnum~~ iumentis siue pecoribus per noctem seruatis, in cras-tino [ad proximiorem curiam castellanie [depellere teneatur [autem] [predicta iumenta] ~~iumenta vel pecora predicta~~.

I. XIII. De illo, qui agit iure theutunico contra aliquem reum et reus non tenetur eodem iure respondere.

64. (63). (Cum) ~~Quum~~ actor forum rei vndique sequi debeat, volu-imus, vt si (ali)quis ~~in~~ iudicio (theutunico) ~~more Teutonici~~ contra reum suam [accionem] [dirigat] aut proponit, reus ~~actorem~~ ibi-~~dem~~ super aliqua questione simili vel inequali reconuenire non poterit, sed [suam litem aut causam] [coram iudice] competenti, ~~cum voluerit~~, agitabit. [15, b. [contra eundem]

I. XV. De incendiariis aut exustoribus domorum aut horreorum.

65. (65). Ex lege imperiali clara luce nobis constat, quod ~~modo~~ incendiarii ~~et~~ (aut) exustores ~~voluntarii~~ domorum (aut) horre-orum aut [quorum(cumque) bonorum [morte crudeli et ~~turpis~~ turpissima puniantur, quibus ~~eciam~~ inventis, si ad ecclesiam effugerint, patrocinium [nullum] [ex hoc] debeant obtinere, (enim) propter [dampnati] [criminis] ~~seuitatem~~. Consueuerunt ta-les homines, ~~et~~ (ut) manus effugiant iusticie ipsos punire vo-lencium, vt plurimum in ciuitatibus vel villis teuto(bu)ni-calibus permanere, vt accionem [propositam ~~contra eos~~ eludant per iuris Theutunici defensionem; ~~et~~ (ut) sic sepius talium male(actorum) ~~ficorum~~ crimina ~~remanent~~ impunita. Vn-de de nostrorum baronum ~~bano~~ consilio statuimus, ~~et~~ quod accusati de ~~crimine~~ incendiis siue exustioni(bus), eciam in-uenti in ciuitatibus aut villis Theutunicalibus extra forum ipsorum trahantur et in iure Polonico ~~tamen~~ coram iudice competenti tenebuntur respondere, sen-tenciari (ac) ~~et~~ puniri [pena digna debebunt, iusta exigen-ciam criminis et eius probacionem.

[alienum] [voluntarii] [tanciens (?)] [contra illos] [16, a.

I. XVI. De defloracione et stupro virginum et pollucione mulierum.

66. (66). Re vera non solum a malo, sed ab omni specie mali quemlibet viuentem sub lege necessarium est absti-nere, per quam refrenatur malorum audacia (et) ~~vel~~ iustorum innocencia tuta consistat. Sane quidam ~~ad~~ fetiditatem ~~feditatem~~ corpus suum, vt plurimum, protrahentes, et lasciuiam vitam (deferentes) ~~gerentes~~, ~~deum non timentes nec tem-poralem penam formidantes, virgines stuprant, mu-lieres polluunt violenter; et quando impetuntur~~ ab eis in recessu, iure Theutunico volunt se tueri, vt [facilius [sepius et]

~~eludant~~ [claudant] commissi criminis accionem. Visum extitit [nobis] nos-
tris ~~nobilibus~~ in colloquio generali [existentibus], quod et nos decerni- [que baronibus]
mus perpetuo observandum, ut tales oppressores virgi-
num ~~aut~~ [et] mulierum, si proclamaverint in recenti, iure
polonico coram iudice competenti teneantur respondere
et puniri, iuxta ~~commissi~~ criminis qualitatem. [senienciari iuxe]

De illis qui habent ius theutunicum et utuntur polonico. LXVII.

67. (67). ~~Quam~~ [Cum] secundum patrum sanctorum decreta, lex
decernat illos amittere privilegii auctoritatem, qui non
utuntur ~~in ea~~ concessa sibi potestate, plures ~~sunt ne~~
~~sic pariter ius teutonicum habentes in multis~~ ipsorum
villis et nostra ~~et~~ [aut] nostrorum predecessorum gracia eis
facta, et tamen iure teutonico obmisso, ~~tantum~~ secun-
dum ius polonicum se regunt in quibusdam. Statui-
mus, quod si in aliqua villa abusi ~~sunt~~ [fuerint] iure Teuto-
nico, amplius per ius Teutunicum contra agentes non
poterint ~~se~~ defensare. [Quia] Propter quod volumus, quod
ubi crimen est commissum, illo iure, quo ~~illa~~ villa
~~tunc~~ una fuerit, debebit iudicari ~~sive~~ [et] terminari.

De illo, qui citatur contra privilegium in quacumque causa. LXVIII.

68. (68). Statuimus, quod dum aliquis contra suum pri-
vilegium in qualicumque causa citatur, et exhibendo su-
um privilegium in iudicio amittit sexagenam, si ipse
actor ~~citans per~~ [missu] iudicia ~~iussus~~ renuerit iurare ~~se~~ nes-
ciuisse ~~eum fuisse~~ [fore] privilegiatum et privilegium habu-
isse, tenebitur restituere eidem actor eandem sexage-
nam. Secus ~~esse~~ [autem] volumus [quod] si iuraverit, se nesciuisse re-
um fuisse privilegiatum. [16, b.

Plures kmethones aut incole de una villa non possunt cedere ad aliam (sine domini, sub quo degunt voluntate. LXIX.

69. (69). Cum ex separacione subditorum bona dominorum suorum
sepius desertantur nulla causa legittima ad hoc persua-
dente, visum fuit nostris baronibus huic periculo non
segniter obviare. Propter quod nostra voluntate est
institutum, ut non plures kmethones aut incole de
una villa insimul possint ad aliam ~~villam~~ recede-
re, nisi unus ~~vel~~ [aut] duo, ~~preter~~ [absque] domini illius ~~ville~~,
~~sub~~ qua degunt, voluntate, nisi in casibus hys ex-
ceptis, ut si dominus ville opprimat filiam aut
uxorem sui kmethonis, aut pro excessu suo culpa
heredis ibidem villani bonis ipsorum depredentur,
vel in sentencia excommunicacionis per annum du-
rat sui domini ex delicto. In talibus casibus non
tantum tres ~~vel~~ [aut] quatuor eiusdem ville incole abire

~~possunt~~ poterint, sed et omnes inhabitatores ibidem recedant, quo unicuique placebit et ubi locus congruerit mansionis.

I. XX. De pueris carentibus etate et usu bone racionis.

70. (70). ~~Similiter~~ mulier(s) infantibus ad duodecim annos non educatis, si tempore infancie [per quem ~~ali~~quam iniuria fuerit illa, [pueris] ~~sa~~ aut patri ipsorum ~~tunc~~ mortuo, possunt illatam violenciam agitare, pro qua agere non valebant propter defectum etatis contra ipsos impedientes seu iniuriantes. Et excepcio prescripcionis eis opponi non poterit, nisi ~~cum~~ tunc legitima etate in eis completa, [et si] infra tempus debitum agere neglige~~r~~ant pro iniuriis olim eis illatis, tunc obstat ~~bit~~ eis excepcio prescripcionis propter negligenciam ~~et legalem~~ eorundem.

I. XXI. De illo, cui nunquam in iudicio questio furti mota est. || [17, a.

71. (71). Ut viri famosi et iuste ~~iurante~~ iurgentes aliqua speciali prerogativa apud nos inter ceteros nostros fideles consodentur, statuimus de ~~nostrorum~~ nostra [baronum que voluntate, ut si quis miles aut alius ~~ex~~ nobis, vir cui aliqua questio furti nunquam in iudicio mota fuit et de crimine furti aut latrocinii accusetur, ~~fax~~ phas sibi sit propter bonam presumpcionem habitam de ipso apud vicinos, ~~per~~ proprii iuramenti protestacione~~m~~ a tali accusacione [~~ex~~ expurgare. [et infamacione se legitime]

I. XXII. De illis, qui capiunt res alterius absque voluntate eius.

72. (72). Egidius deposuit cum querela, quod cum in via ~~et~~ dormivisset, Falco superveniens taliter dormienti [recepit] gladium et peram, in qua fuerunt ~~tres~~ duo(s) scoti grossorum; et quamvis gladium et peram sibi restituisset, tamen ~~tres~~ duos scotos non restituit, ipsos pro se usurpando, Falco vero reus, quamvis de pera et gladio confitetur re, et se eadem ~~restituisse~~ restituere fatetur, tamen predictos tres(s) scotos diffite~~ba~~tur. Unde nos attendentes, quod nullus ~~debet~~ res alienas attrectare [domino invito nesciroqatus, pre- [debet] dictum Egidium in simili casu decernimus fore admittendum ad iuramentum racionabile.

De morsu canis ex incitacione vel iuvatione alicuius. I. XXIII.

73. (73). ~~Item~~ Egidius conquestus est, quod canis Falconis ex incitacione seu ex impulsione [~~ipsius~~ Falconis taliter ~~eum~~ ipsum lesit et momordit, quod ex illo morsu ostendebat et asserebat se claudicare; Falco vero eandem ~~impulsionem seu~~ incitacionem sive canis [diffitebatur. Et [eiusdem] [impulsione] quia Egidius actor hoc non poterat probare, nos igitur in tali ~~casu~~ declaramus, quod Falco per [iuramentum proprium] debet se expurgare.

De extinccione candele et wlneris incussione fraudulenta.

74. (74). Querelam deposuit Egidius contra ipsum Falkonem, quod cum in domo ipsius Egidij facta fuisset in vesperis conten- cio, ipse Falko superveniens candelam extinxit, qua ex- tincta Egidius nescit nec scire potest, per quem in illa extinccione contencione fuerit wlneratus. Falko vero licet extinccionem candele confiteretur, tamen ipsum Egidium se wlnerasse diffitebatur. Nos itaque a predicto Egidio actore iura- mento accepto, quod in predicta extinccione candele nescit, per quem wlneratus fuerit, predictum Falko- nem, qua candelam extinguendo wlneri prestitit occasio- nem, in wlnere diximus condempnandum in hoc facto perpetrato. I. XXIIII. [17, b. [suffocavit et extinxit]

I. XXV. De pastore ovium.

75. (75). Preterea de villanorum pastore deposuit Egidius, quod ovem ad gregem impulsam et custodie pastoris com- missam, de grege non rehabuit iterato ovem eandem; pas- tor vero asserebat, se eandem ovem una cum alijs ad vil- lam reduxisse. Nos itaque in tali casu et simili pastorem iure decrevimus iurare supersederunt, quod ovem ad villam reduxisset. [predictam] [cum alijs ovibus]

I. XXVI. De ludo taxillorum.

76. (76). Ut noxius ludus taxillorum abiciatur, per quem ut sepe multi patres propter filiorum excessum de bonis pellun- tur et deducuntur absque demeritis ipsorum ad nimiam deducuntur paupertatem, statuimus, ut si cuius aliquius filius, utroque parente sanis existentibus, deluserit alicuius pecunie quantitatem, predicti ludentis parentes non tenebuntur ipsi victori pro ipsorum filio ad alicuius pecunie deluse satisfaccionem. Idem dicimus de Iudeis, si mutua- verint peccuniam tali eidem filio existentibus parentibus ad- huc sanis, concessio facta non valeat, nec ad satisfac- cionem aliquam Iudeis dicti parentes compellantur. Sic eciam dicimus de omni contractu inito cum filio familias, quod non valet, cum sit in paterna potes- tate constitutus, propter quod non habet alicuius do- minium rei vel nec aliquam possessionis tradicionem. || [insipiens (?)] [filijs vel] [quia]

De lusoribus taxillorum. I. XXVII. [18, a.

77. (77). Ad precludendam lusoribus taxillorum malicie subtilitatem, qui consueverint inebriatos aut ad pro- vocacionem ire provocandum iracundiam deductos, vanitatem ipsis taxillo- rum ludi fortunam, super prestanciam seu credenciam de pecunijs, equis et quandoque de hereditatibus cribrare, expoliare et dampnose amonere; qui sic delusi et ad inopiam deducti, ut plurimum ad vicia deteriora prolabuntur, propterque vicio iudicialis ius-

ta ~~ipsorum~~ eorum desuercila a nobis consueuit in talibus exerce
ri, et ad hoc malum euitandum et quod nostri nobiles
rebus habundantes, strenuitate dediti ~~pro defensione~~ [re. [professione]
qui forcius ~~inuigilent~~ per-a, decre(rev)uimus, ~~et~~ quod deinceps nullus
terrigena noster cum alienigena cuiuscumque status
aut condicionis existat, in [nostro] regno ludat taxillos
ad prestanciam, sed tantummodo [pecunia] pro parata].
Quod si quispiam contra hoc statutum venerit temera-
rie, ipso iure non valeat euicsio, nec ad aliquam so-
lucionem seue ~~ad~~ satisfaccionem victus victori teneb-
tur, nec fideiussor datus ipsi vincenti poterit de debi-
to ammoneri. Si quis vero [~~spernens~~ super hoc statutum pro [superveniens]
pecunia sic ~~cuncta~~ aucta acriter monuerit suum debitorem
cum verbis turpibus uel eius fideiussorem, quociens-
cumque maledixerit uel improperauerit pro debito pre-
libato, tociens illi pro sua verecundia penam [pyancz- [que dicitur]
nadreszczat ~~que dicitur~~ soluat, et nostro iudicio nichi-
lominus aliam ~~similem~~ penam pro inobediencia assi-
gnabit.

De terrigenis, qui equitantes ad expedicionem damna pauperibus villanis (inferunt.

I. XXVIII

78. (78). Expedit reipublice, ut subditi ~~in quiete~~ viuant in equitate
et quod nulli noceant et in virtutibus conualescant. Qui-
dam pretere~~untes~~ mittentes (ista veluti legis transgressores cum per
terras proprias pergunt ad expedicionem, quasi [hostes [18, 6.
se mouentes ~~infinita~~ damna pauperibus eciam plura,
quam hostibus ~~irrogare~~ erogare non obmittunt, per que [terre
nostre] maxime deuastantur. Volentes itaque huic pericu-
lo de remedio opportuno prouidere, statuimus, ut quocies-
cumque ad expedicionem per terras nostras fit progressio,
nullus [stacionem] faciat [in villis sed in campo, nec ra-
pinas in equis, pecudibus, pecoribus ~~aut~~ et in aliis rebus
committant, sed solum ~~pabulum moderate tamen~~ modo recipiant moderate
pro suis equis et staciones faciant ~~de~~ de lignis in siluis, gaiis
aut rubetis incisis et receptis, ut ex hoc edificia villarum
intacta ~~consistant~~ persistant. ~~Si~~ Et quis veluti temerarius huius sta-
tuti ~~violator~~ [contrarium] fecerit], domino illius ville aut
cui dampnum est illatum, dampna resarciat, iusta su-
um ~~sacramentum~~ iuramentum super ablatis prestitum, cum pena
pyancznadreszcza ~~dicta~~, ad hoc apposita, et nichilomi-
nus alia similis pena ~~in violacionem statuti pro nobis~~
~~cedat~~ cedit nostro iudici pro nostri statuti violencie violenta (!).

I. XXIX. De filiis, qui mortua matre petunt a patre antequam nubit alteri (uxori

79. (79). Ex communi vsu in regno nostro [obseruatum [extitit]

quod moriente matre bonorum omnium pueri a patre ipsorum tollunt medietatem, propter quod contigit sepe, filios etate iuuenili ~~eis~~ eos in parte amittere bona leuata a patre et amodo propter ingratitudinem factam patri, fratrem non nisi succurere filijs ad inopiam vergentibus, et sic ex tali diuisione pars vtraque sentit incommodum ~~et repu-tat~~. Visum extitit nobis et nostre milicie, vt matre moriente filij non petant bonorum obuenienciumn ex linea paterna aliquam ~~a patre~~ porcionem, antequam ad secundas nupcias conuolabit, nisi hunc velut fame sue prodigus bona et hereditates illas communes ~~indebite~~ dissiparet. [inaniter et vacua manu] [19, a.

De profugis et furta comittentibus. LXXX.

80. (80). Sepius contingit, vt quidam de militali prosapia procedentes, veluti prodigi honoris et fame ipsorum, furta siue latrocinia comittentes, ~~sint~~ profugi nostri regni spontanea voluntate ~~ipsorum~~, et sic occasionem habentes, plura mala committere non formidant, pro quibus incidunt in iram nostre indignacionis. Tandem de commissis furtis et ~~ceteris actibus~~ malis penitencia ~~duc~~ducti, amicorum suorum intercessione mediante nostram clemenciam implorare consueuerunt et sic nostre gracie de nouo restaurantur. Volumus, quod licet nostra ira sit dimissa eis et pena, nihilominus pro furtis et damnis viris iustis illatis tenebuntur ~~iudicialiter~~ respondere et satisfacere, iuxta ~~sentencie~~ diffinicionem per iudicem deputatum factam ~~non obstante qualibet diuturnitate~~. Et infamens ~~talem~~ reputamus, neque alijs nobilibus, qui nunquam profugi extiterunt, in fama et sublimitate ~~honoris~~ poterint adequari. ~~Similiter~~ illum et declinis ~~infamem~~ omnis, qui occulte insidiando ~~habi~~in ~~tatoribus~~ habitantibus nostri regni, fures ~~et~~ aut profugos seruat et partitur cum eis rapta et male conquesita. Tales non possunt dicere se probos, cum ~~impares probis viris reputentur~~ et probis nostri regni non similes esse censeantur. [nichilominus] [Statuimus] [aut prodigos] [improbitate pleni sunt]

De vsuris Iudeorum. LXXXI.

81. (81). Cum in vsurarum voragine sit insaciabilis appetitus, extorsione peccuniarum terminum non ~~im~~ opponentes, proinde statuit nostrorum baronum auctoritas, vt ~~Iudei~~ fidei iudicij nostre veri inimici, Christianis peccunias ipsorum mutuantes, non plus ~~pro~~ qualibet septimana ~~exigere habeant~~ teneantur, nisi tantum modo vnam quartam cum graciarum accione. Et si Iudei, qui per ~~noxas~~ vas decepciones ad literas obligacionis multu- [de vsura exigere] [19, b.

(neque ad iudicium provocantes)

aut pecunias, sustinuerint infra duos annos suum debi-
torem pro usura accrescente et pro principali debito ad iu-
dicium non provocantes, extunc ipso facto usuram accres-
centem veterum post duos annos amittere debent, et tan-
tum pro de principali sorte et de usura iam aucta infra pre-
dictum tempus sint contenti, nec neque per eandem literam
obligacionis poterint obligantem cum effectualiter ammone-
re; nec obligatus stare, tenere vel observare ipsis tene-
tur suam obligacionem vel promissum. [prestolaverint ultra duos annos] [tenetur]

L XXXII. De hijs, qui inferunt damna in gajis.

82. (82). Quidam de ipsorum audacia multum presumen-
tes, intrantes silvam vel gajum alicuius preter domi-
ni voluntatem, quercus excidunt meliores, nullam
penam sequi ex hoc pretendentes. Statuimus, ut si quis
inciderit quercum in bonis alienius domino invito, va-
lentem ad axem; aut de minoribus quercubus vel alijs
ligaminibus currum repleverit, penam, que dicitur
sese qrziwen illi solvat, in cuius dominio sunt
incisa et hoc absque remissione. [pyacznadzesczca aut syedmdzesanth et personem]

L XXXIII. De illis, qui frumenta alicui recipiunt nocte.

83. (83). Et licet canonica sanccio depopulaciones agro-
rum multum in odio habeat, tamen temerarios a malo
non revocat, nisi addatur torques in colla ipsorum
et temporali disciplina impije puniantur. Propter
quod statuimus, ut si alicuius militis, prelati, aut cuius
aut alterius hominis simplicis familiares frumenta
de nocte kmethonum aut vel quorumcunque receperint,
licitum sit domino frumenti aut vel suis servis eius vel amicis
ipsa defensare, equos recipiencium vel alias res libere
pro se tollere. Et si quempiam tunc occiderint impu-
nite volumus ipsos pertransire; dominum vero il-
lum, de cuius domini exiverunt tales depopulaciones,
in pena nobis pyanczudzesczat decernimus incidis-
se. Et si vulneraverint ut aut vel occiderint frumentorum
defensorem, solvant vulnera lesa vel caput pueris
aut vel amicis cum penis prenotatis prenotatis. [20, a.

De improperacionibus et verbis pessimis. L XXXIIII.

84. (84. Cum Quoniam omnis scurrilitas verborum et turpi-
loquium ad rixas homines provocantes apud virtuosos homines
debent non inmerito exilari; atque non aliter nisi [ad que]
ictu metu pena quandoque aliqui a talibus prohibentur, refrenari,
unde volumus, ut si quispiam linguam suam non re-
frenans, si nobilis nobili improperaverit, asserens

~~ipsum~~ eum esse filium meretricis et statim non reuocat aut ~~non~~ negat, quod dixit, neque probat eum esse talem, prout ipsum asseruit, pro vituperio illius, quem sic vituperauit, racione pene soluat ~~LX~~ marcas grossorum, quia veluti ~~si~~ ipsum ~~occidisset~~ manu occideret. ⌈sexginta⌉ √

De improperacione a matre. LXXXV.

85. (85). Idem dicimus, si matrem eius meretricem nominauerit, ~~aut~~ et non reuocauerit nec probabit, quod asseruit, in similem penam ipsum decreuimus incidisse. Aut Reuocando ~~autem~~ debet dicere, illud ~~est~~ quod sum locutus, sum mentitus sicut canis et sufficit.

LXXXVIII. De percussione militum et nobilium quomodo senenciandum

86. (88). In percussionibus militum et aliorum nostrorum subditorum istum modum in penis exigendis volumus obseruari. Si miles militi aut nobilis nobili plagam dederit ~~absque~~ sanguinis effusionem, nobili, cui ~~illata est~~ data fuerit talis percussio, pena, que dicitur pyanznadrescza per inferentem debet assignari. Si autem illi inferatur, qui non habet ius militare, tunc marca grossorum pro tali vulnere, kmethoni vero pena ~~sexe grzywen~~ sex schottorum per ~~percucien~~ inferentem debet solui irremissibiliter seu inmiserabiliter etc. ‖ ⌈usque ad⌉

De vulneracione kmetonis a nobili. LXXXVI.

87. (86). Ut penarum distinccio et legittima diuisio habeatur, quod si kmetho vulneratur cum sanguinis effusione aut percutitur enormiter, de omnibus penis pro vulneribus aut percussionibus senenciatis, duas partes leso, terciam autem iudicio, vbi causa agitatur, ~~assignari~~ demandamus. ‖ ⌈volumus⌉ ⌈dare et soluere⌉

LXXXVII. De fratricidio. [20, b.

88. (87). Ut licet lex tam noui, quam eciam veteris testamenti fratricidium et alia sexua crimina grauiter puniat ~~seu~~ et damnat, tamen quidam velut hostes proprij sanguinis et honoris, legis penam minus formidantes, fratricidium committunt, sororem vel proximum occidunt, ut ex eius morte bona hereditaria ~~lucrentur. Volumus ita que, vel unde lucra~~ habere cupierant, inde damnis affligantur aut puniantur, in quo peccauerunt; omnes regnicole et nobiles regni nostri, fratres, sorores aut ~~proprios~~ consanguineos interimentes, non habentes proles aut ~~vel~~ habentes, in hereditaria successione nullum ~~accessum~~ successionis obtinebunt. Quijn quo ~~et~~ senenciamus ipsos et ipsorum filios aut priuamus omni legittima talium ~~hereditatum~~ porcione, in quibus bonis siue he- ⌈occidentes seu⌉ ⌈non valebunt nec⌉

redilatibus alij consanguinei licet remociores in linea, oblinebunt ~~oblineant~~ successionem. Quos in aggrauacionem culpe ipsorum propter inhumanitatem criminis, omnes fratricide et patricide infames pronunciamus et inhabiles ad aliquos honores promouendos. [21, a.

De plantacionibus et incisione pomorij quomodo dicendum. LXXXIX.

89. (89). Statuimus et decernimus, quod si alique plantaciones iam ~~inserte~~*) et radicate euellantur et extirpentur, eciamsi fuerint proprie ~~ipsius~~ extirpantis, medietatem earundem plantacionum dimittere in solo siue in area sub pena VI ~~sex~~ marcarum ~~teneatur~~ et personem.

De aliqua re, que violenter per aliquem capitur. LXXXX.

90. (90). Item si aliquis violenter mantellum suum vel ~~quamlibet~~ aliam rem propriam auctoritate propria vicino aut ~~vel~~ cuicumque ~~receperit~~, iure non repetendo, ipsum mantellum vel ~~quamlibet~~ [aliam rem cum pena ~~sex~~ [aliquam] marcarum restituere ~~teneatur~~ et reddere tenebitur ~~vel si quis excolens aut seminans~~

91. ([~~Item~~] ~~aliquis excolens et~~ seminans agros alicuius ~~alterius~~ violenter, semine careat illorum ~~earundem~~ agrorum ~~careat~~ cum pena pyatnadzescza.

De recepcione bouum per manum violentam. XCI.

92. (91). [~~Item~~] Cum alicui quatuor boues violenter fuerint recepti et de huiusmodi violencia ~~fecerit protestacionem,~~ volumus, quod pro huiusmodi negligencia bouum et laborum pro qualibet septimana quatuor schotti ~~scotos~~ dampnum [et iniuriam passo cum pena quindecim ~~XX~~ et [occasione] iudicio quindecim alia ~~XV~~ pro pena satisfacere teneatur.

93. Item pro curru feni violenter recepto tres grossi cum pena quindecim ~~XX~~ eidem iniuriam paciente et dampnum passo et iudicio ~~XV~~ [satisfacere ~~teneatur~~ et impendere teneatur cum effectu. [quindecim]

De feno violenter recepto. XCII.

94. (92). Item pro vna cassyla ~~sofa~~ cuiuscumque grani in die recepta, pena iudicio VI ~~sex~~ marcarum et passo [dampnum] quindecim ~~XV~~; Si autem tempore nocturno ~~recipiatur~~, decernimus esse furtum. [21, b.

Item pro cassula ~~sofa~~ estiualium et ~~vel~~ hyemalium decernimus, vnam ~~in~~ mensuram mo dum recipitur ad currum, ~~vis~~, [racione violencie] ~~teneam~~, dum in ponderibus, furtum esse declaramus, id ipsum ad recepcionem feni extendentes.

Item si famulus, ~~qui dicitur~~ dictus golomagka, ~~si~~ vici. [aut alias wlomek] no domini sui ~~fecerit~~ aliquod dampnum [~~vel~~ iniuriam [intulerit aut]

*) puste miejsce na jeden wyraz.

Cum alicui quatuor boves violenter fuerint recepti et de huius-
modi violencia, volumus, quod etc. precedens capitulum.

~~Item familius, qui dicitur golomanka, si vicino domini sui fecerit aliquod dampnum vel iniuriam~~ [, dominus ipsius pro ipso satisfacere tenetur. [fecerit]

Item cum [pauper] homo [divitem ~~pro violencia~~ citat, diues pro ~~de~~ violencia per testes habet et debet se expurgare alias iuxta violencie qualitatem debita pena est mulctandus.

XCIII. De illo, qui arguit sentenciam castellani Cracouiensis wlgariter o narzeczenye.

95. (93). Cum aliquis arguit seue prouocat sentenciam castellani Cracouiensis, quod ~~wlgariter~~ dicitur narzecze nye ~~vel~~ aut naganye, pelles ermelinas [, castellanis autem Sandomiriensi et Lublyensi pelles mustellinas, cuilibet palatino pelles mustellinas, iudicibus Cracouiensi et Sandomiriensi ~~pelles~~ mardurinas, subiudicibus autem pelles wlpinas, subcamerarijs per VI ~~sex~~ marcas, camerarijs [istorum omnium per VI ~~sex~~ scotos, iudicibus castellanorum per mediam marcam, cuilibet terrenis (s) ~~solario terrestri~~ pelles wlpinas, alijs vero castellanis [Sandomiriensi et Lubliniensi exceptis, per ~~sex~~ VI scotos ~~marcas~~ absque omni contradiccione et antequam ad aliam audienciam admittatur, dare et satisfacere teneantur.

[pelles (s) alias gronostaye] [autem] [iudicibus]

XCIIII. De filio non emancipato siue indiuiso, qui in thasseribus aut in aliquo ludo bona aliqua perdit.

96. (94). Filius nondum emancipatus, in paterna constitutus potestate, nec a fratribus [diuisus vel separatus], si globizando vel taxerisando aut ~~vel~~ quemlibet ~~alium~~ ludum dampnosum [ludendo aut [exercendo [aliquid perdiderit, talia omnia et singula per ipsum ~~de~~ perdita volumus et decernimus, quod in ipsius partem seue sortem computentur. Nichilominus (tamen) decernentes, quod siue in taxillis, siue in scacis vel ~~alea aut~~ in quibuslibet [alijs] ludis] lucrosis ipsis ludentibus, ad pecunias, equos ~~vel~~ alias ~~quaslibet~~ res lucratas seue in huiusmodi ludis acquisitas, monendi, petendi, requirendi seue vendicandi (s) non obstante qualibet fideiussoria caucione seue obligacione penitus nullum ius ex predictis ~~ludis~~ non sit acquisitum, sed duntaxat quoslibet ludos habere [concedimus] et [volumus] gracia temporis deducendi et causa solacij ~~et exercicij~~ habendi.

[alium] [aliquid] [22, a. [aut]

De kmethone, qui militi plagam aut wlnus infert. XCVI.

97. (96). Militi pro vna plaga vel pluribus a kmethone facta vel factis quindecim ~~XV~~ pena percusso et iudicio quindecim ~~XV~~. Si vero fuerit ~~cum~~ baculo et cruenta, tum sicut pro wlnere gladiali declaramus ~~satis~~faciendum. Militi vero famoso slachcze, sexaginta marcas, scartabello triginta marcas, militi

aŭtem creato de scŭlteto vel umelhone, qŭindecim marcas pro capite, item militi slachcze pro vulnere decem marcas, scartabello vero qŭinque marcas, scŭlteto vel umelhoni factis militibŭs, tres marcas pro vulneribus statŭimus persolŭendas. [22, b.

De falcacione prati alicŭius absque voluntate. XCV.

98. (95). Bartoldŭs deposŭit qŭerelam contra Andream, qŭod pratŭm ipsius falcaŭit, Andreas aŭtem licet sit confessŭs predictŭm pratŭm se falcasse, tamen adiecit, qŭod idem pratŭm wladarius Bartoldi pro certa pecŭnia falcandŭm sibi vendidisset, et pro eodem prato peccŭniam idem wladarius ab ipso recepisset; qŭem tamen mortŭum esse [peccŭniam] asserebat. Nos aŭtem tamen considerantes confessionem ipsius Andree [et eciam mortem ipsiŭs wladarij in tali casŭ in [predicti] decernimŭs diximŭs eidem Andree probare prati vendicionem et emptionem. [eodemmodo eiusdem emcionem]

XCVII. De vulneracione facta alicŭi in lŭdo iocanter.

99. (97). Item Bartholdŭs contra Andream deposŭit, qŭod ipsŭm vulnerasset, Andreas confessŭs est, ipsŭm Bartholdŭm vulnerasse, dicens; qŭod hoc fecit nolens et in lŭdo et solaciando, tamqŭam socius et amicŭs cŭm amico. Nos [aŭdita ipsius Andree confessione, attendentes, [igitŭr] qŭod lŭdŭs non debet se extendere ad aliqŭam lesionem seŭe offensam, ipsŭm Andream in tali casŭ decernimŭs, Bartholdo ad vulneris satisfaccionem compensandŭm. [vulnerŭm offensionem]

XCVIII. De fideiŭssore, qŭi se asserit per principalem debitorem esse absolŭtŭm.

100. (98). Nicolaŭs Mathie mŭtŭaŭit decem marcas, pro qŭibŭs Laŭrenciŭm sibi dedit fideiŭssorem; et post aliqŭot dies idem Mathias debitor ipsi Nicolao creditorj in absencia Laŭrencij fideiŭssoris eandem peccŭniam persolŭit [vti debebat. Tempore vero procedente predictŭs Nicolaŭs creditor Laŭrenciŭm fideiŭssorem [pro predicta pecŭnia traxit ad iudiciŭm. Et qŭia idem fideiŭssor in iudicio constitŭtŭs asserebat, predictam peccŭniam per prefatum dictŭm Mathiam debitorem principalem fŭisse persolŭtam, nos in tali casŭ decernimŭs probandam factam fŭisse solŭcionem. [et dedit] [prefatŭm] [vel ad causam]

XCIX. De vxore cŭiŭs maritŭs est mortŭus, circa qŭe remanere debeat.

101. (99). Statŭimus, qŭod marito mortŭo vxor circa donacionem et dotem et qŭelibet paraphernalia in pecŭnijs, gemmis, lapidibŭs et vestibŭs superextantibŭs debeat remanere; ipsa aŭtem mortŭa ad pŭeros

si ipsos habuerit, predicta omnia revoluantur. Que mulier habendo pueros, si alium virum receperit vel recipere voluerit, decernimus, quod tantummodo ad eosdem pueros omnia bona paternalia integraliter cum alia parte ipsos in diuisione contingente quorumlibet bonorum maternalium, in quibuscum que rebus consistant, absque aliqua contradiccione deuoluantur, et cum alia residua suorum bonorum parte maritum accipiat iuxta suam voluntatem. [et non suorum puerorum] [23, a.

C. De dominicella, que marito contribuitur.

102. (100). Statuimus, quod cum aliqua dominicella maritatur, dos siue donatio in pecunia parata sufficiat, quod in presencia amicorum assignetur; bona vero hereditaria coram regia maiestate debent assignare. [et teneantur]

De violatore publice strate. C I.

103. (101). Martinus conquieritur de Nicolao, quod die forensi in via publica de pera recepit sibi octo scotos violenter, Nicolaus vero respondit, quod indebite ipsum calumniaretur, nec eandem peccuniam amisisset, nec sibi recepta fuisset, volens sex testibus de hoc se expurgare. [tantum] Nos itaque in tali casu decernimus, duodecim testibus et non paucioribus fieri huiusmodi expurgacionem et sufficit expurgacione.

De invencione alicuius rei et non restitucione. C II.

104. (102). Martinus deposuit contra Nicolaum, quod [Stanislaum] dum agros proprios coleret, bursa eidem cecidit, in qua fuerunt tres scoti; Nicolaus vero seminans invenit bursam cum eisdem tribus scotis et cor [Stanislaus] monitus restituere non curauit. Nicolaus autem negauit, se predictam bursam invenisse vel peccuniam [Stanislaus] [peccuniam] nec bursam habuisse. Nos itaque in tali casu indicimus eidem Nicolao per proprium iuramentum se expurgare, quod [Stanislao] non invenit nec habuit peccuniam candem. [23, b.

C III. De arbore fructifera vel pomifera succisa.

105. (103). Statuimus, quod pro qualibet arbore fructifera siue pomifera succisam XII grossos duntaxat parti dampnum [duodecim] soluat cum pena XV que dicitur pyacnadzescza a iudicio exoluta.

C IIII. De inculpacione wladarij per dominum suum.

106. (104). Preterea cum dominus contra wladarium aut contra familiarem suum aliquis pro rebus vel iniurijs suis habet questionem, tunc ipse wladarius aut familiaris domino suo deferendo iuramentum, te- [domino] neatur se cum sex testibus expurgare.

C V. Nullus potest emere scolteciam absque domini ville voluntate et consensu benigno.

107. (105). Cum officium scultetorum semper seruile existat

et ad nullum dominorum suorum stare et facere iure te-
neantur, [~~indecens est~~, ut maiores aut potenciores heres. [hoc videntes ne]
ne ~~in~~ sculthecias aliquas [~~quam ipsarum villarum sui~~ [preter dominorum voluntatem]
~~domini~~ assumantur. Idcirco visum fuit nostris baroni-
bus, ut nullus miles et ~~aut~~ alius quicumque illustris emat
aut acquirat sibi in aliqua villa sculteciam preter illi-
us ville ~~aut possessionis~~ domini [vel patroni voluntatem; [vel possessoris]
factam autem [contra hoc statutum ipsam ~~empcionem~~ [emcionem]
decernimus irritam et inanem.

CVI. De divisione facta coram amicis vel affinibus.

108. (106). Cum omnis dissensionis et discordie sit mater ipsa com-
munio, in qua omnes ~~eciam~~ fratres ~~aut~~ germani existentes, ad
rancores, sive lites non modicas sepius provocantur, ad
quas evitandas [homines] [ipsi], ne ~~in~~ periculum incidant
vite] utriusque, consueverunt ut plurimi~~um~~ homines vi-
vere et stare in [propriis] [domibus] separatim] de parte [24, a.
bonorum sive hereditatum, que ipsos cernit con~~tingit~~, habita
divisione abinvicem ipsorum amicis mediantibus, licet
ad principum noticia ipsius [non fuerit deducta. Sed quia se- [divisionis]
~~pe~~ contingit, quod ex aliquorum vita activa, ~~et~~ bona
procuracione ~~domus reparantur et procurantur, ceteri~~
~~vero ipsum~~ negligentes et in racione dissoluti, domos
proprias et ~~ac~~ bona hereditaria reformare non curantes,
domos re~~in~~formatas et hereditates ad utilitatem deduc-
tas, iure pro se vendicant obtinere, fratres aut amicos
ipsorum ad iudicia protrahentes, et sic quilibet pater-
familias tactus hoc timore a reparacione bonorum se
subtrahit et domorum ereccione, propter quod, ut a tali
(s)torpore et pigricia tales retrahamus et excitemus, ~~et~~ ut
bene laborantes et procurantes aliquod commodum in-
de reportent, statuimus [nostra auctoritate, ut qui- [ergo]
cumque fratres vel amici, consangwinei aut ~~vel~~ remoti se-
xus utriusque ab invicem separati fuerint vel divisi
et ~~ab~~ hac ~~separacione seu~~ divisione steterint per tri-
ennium et tres menses in taciturnitate, ad iudicium
non provocantes, nisi causa legittima [allegetur, prop- [assignetur vel]
ter quam sibi non obviet prescripcio, a ~~refeccione~~ recepcione seu
~~seu~~ vendicacione partis hereditatis fratris sui vel a-
mici ~~per~~ prescripcionem obiectam legittime excludantur.

CVII. De illis, qui accusantur in iudicio de furto vel latrocinio.

109. (107) Cum furta vel ~~et~~ latrocinia propter ~~sevitatem~~ crimi-
nis [~~et~~ inflictionem sive formidinem pene pro delicto [inhumanitatem vel]
commisso opponende, per maleficos interdum plurimos

occultan~~tur~~ [tum], ita ~~quod~~ [que] noticia criminis in breui non potest pro-
pellari, et sic quandoque furta remanent impunita ‖ vt cum
contra ~~eos~~ [tales] accio proponitur, per excepcionem prescripcionis
~~annualis~~ [amialis (s)] volunt ~~se~~ [se] tueri; in detestacionem itaque criminis [24, b. [opponitur aut]
decernimus, vt si quis de furto ~~aut~~ [vel] latrocinio in iudicio ac-
cusatur [re], si est manens secum in vna villa, aut in paro-
chia vna audit secum diuina de domicilijs ipsorum, huic
obiectus ~~annualis~~ [amialis (s)] prescripciones procedat et habet locum con-
tra agentem de furto. Sic autem ab inuicem actor et re-
us sunt distantes, non alia prescripcio [vel] excepciones agen-
tem ~~pro~~ [de] furto repellit, nisi tantum ~~triennalis~~ [annalis (s)] et imputent eciam
sue pigricie [et] omnes desides et lenti, qui in sui dampni
recuperacione minime curauerint vigilare.

CVIII. De pueris legittima etate carentibus, qui ad iudicia retrahunt super hereditaria questione.

110. (108). Si cuiuscumque pueri impuberes ante legitimam
etatem ad iudicia [re]trahantur super hereditaria questio-
ne et ob defectum etatis cum actore litem contestari ne-
queunt, propter quod ex interlocucione iudicis litis con-
testacio eadem usque ad etatem debitam illorum pue-
rorum prorogatur [e] et dilacione pendente aliquot anni
effluere conswenerunt. ~~Quibus hunc~~ pueris legittimam [Deinde]
~~etatem~~ attingentibus [etatem], si questio ~~eadem~~ ipsis ~~innouatur~~ [immo],
excepcionem prescripcionis ijdem pueri agentibus de se
illorum ~~annorum~~ [amicorum (s)], quibus iudiciati fuerunt, oppone-
re non valebunt, sed tantum vtentur [a] illorum dierum
prescripcione, si qua fuit apud ipsos vel ~~eorum~~ proge- [apud ipsorum]
nitores, antequam fuissent primo ad iudicium super
eadem causa euocati ‖ [vel questione] [25, a.

De viduis et maritatis, quibus communis prescripcio non obest. CIX.

111. (109). Cum realis distinccio personarum habeatur in-
ter quas quedam [sunt] ~~persone~~ libere, et [(s)] virorum, ali~~arum~~ [e]
autem, ut mulierum minus libere agere possunt in
iudicio, super rebus et hereditatibus ipsis debitis ~~si-~~
~~ue~~ [et] obligatis, propter quod statuimus, vt viris et [tantum]
masculis prescripcio ~~triennalis~~ [annualis (s)] tantum currat; viduis
vero sex anni propter fragilitatem sexus in prescrip-
cione opponantur; mulieri autem maritate, cum
non habeat sui ipsius liberam potestatem propter
maritum ~~decem anni~~ currant in prescripcione.

De calumnijs pro homicidio accusatis. CX.

112. (110). Vt calumpnijs malorum hominum omnis via
precludatur, conswenerunt etenim quidam multum
litigiosi calumpniose viros innocentes de crimine ho-

micidij commissi ante multos annos quaerulose accusare, cuius probacio vel purgacio propter [vetustatem facti fac-ti haberi non potest. Vnde statuimus, ut si quis de criminis homicidij velit agere aut [accusare, [cupiens pe-nam capitis sibi [vendicare [aut obtinere, antequam tres anni elabantur a die criminis commissi hoc in iudi-cium deducat, alias tribus annis elapsis petenti et a-genti pro capite obstabit [excepcio prescripcionis obiecta. [criminis] [alicui penam] [et opponere] [prescripcio et obiec-tus]

De iniusta (?) sentencia una per iudicem in aliquem lata *) CXI.

113. (111). Cum in causarum processibus apud iustos iudi-ces nil habeat [vendicare odium vel favor vrurpare, timor prevalere aut premium iusticiam evertere, sed gerant [staterem [in manibus] equo libramine lances appendentes, ut in concipiendis et ferendis sentencijs solum deum [habentes [pre oculis] ne velut fame sue prodigi et persecutores ipsorum honoris contra eorum conscienciam et iusticiam per graciam aut per sordes sortes quidquam faciant partis in gravamen, propter quod statuimus, ut si aliquis deinceps iudex ordinarius vel delegatus [dei [timore] postposito aliquam senteciaverit contra aliquem clientibus alteri parti ipsum condem-pnando super hereditate aut alia re certa in iudicium deducta et propter hoc pars condempnata ad superiorem appellet, et quia moris est in iudicio polonicali, quod iudex a quo [cuius sentencia per partem inpugnatur, non prius vult nec tenetur suam [senteciam] defen-sare], nisi prius per partem tres marce aut pelles marturine sibi assignentur, ut paritas in penis habeatur, et si idem iudex vincatur per partem con-dempnatam, eidem pelles aut tres marcas receptas cum pena pyarznadrzecza suffusus rubore suo ad-versario restituat, qui [ad superiorem in falsa pro-nunciacione evocavit illum iniustum et iniquissimum iudicem. [25, b. [provocatur] [cumque]

CXII. De iudice quod non debet redargui de malo iudicio in presencia capitanei, pallatini aut baronum et addicio prescriptorum. ||

114. (112). Insuper statuimus, quod in nostra presencia vel coram nostro capitaneo, vel quando generales termini tenentur, pallatinis vel baronibus presentibus, iudex iudicans non possit de malo iudicio redar-gui, cum non ipse solus, sed [plures iudicant supra dicta. [26, a. [viri]

Addicio ad prescripta. (NB nie ma osobnego numeru)

115. Addicientes, quod quando super [iudicato dubi-tatur et ad iudicem recipitur [iudicem, quod ille, si [iustum (1)]

*) u dołu tej stronicy [nonus]

recordatur, qualiter iudicatur, statim dicere vel differre
teneatur in crastinum.

De illo, qui iudici in iudicio presidenti sentenciam iniquam et false dixerit esse latam. CXIIII.

116. (114). Statuimus insuper, quod si litigator dixerit in no-
stra vel nostrorum baronum [absencia iudicem autem in cau- [presencia vel]
sa sua inique et perperam processisse seu vel iudicasse, iu-
dex per suos collegas, qui secum eidem presiderant in iudi- [26, b.
cio, probare debebit, quod qua iuste et legitime iudicavit. [eodem, statim]
Sin autem arguens sentenciam suam de pro falso, probare
voluerit; ipsum iudicem iniquam ut premittitur, sen-
tenciam protulisse, id probare tenebitur per sex testes
similis dignitatis et status, cuius noscitur fore esse iudex comprobatur.
Ceterum idem redarguens sentenciam iudicis, ut est pre-
dictum, contra ipsum nullatenus audiatur, donec iu-
dici tres marcas vel pelles dederit mardurinas, quas
idem iudex pro se racionabiliter obtinebit, si senten- [iudicialiter]
ciam suam, ut premittitur, comprobaverit fore iustam. [Si autem subiudex comprobaverit sentenciam, ut premittitur, fore iustam]

CXV. De redarguicione subiudicis przyganyenye

117. (115). Similiter redarguens sentenciam subiudicis contra
ipsum non debet audiri, nisi prius sex pelles wlpinas vel
tres perlones curaverit assignare, qui eidem subiudici
cedunt, si se iuste comprobaverit iudicasse. Et id, quod
de iudice premisimus, de castellano eciam censimus
sentiendum. Si vero iudicibus castellanorum obiicit obiecerit
aliquis falsitatem sentencie, respondere audire minime tene-
atur, donec illis eis pelles agnine fuerint presentate pencate?, quas
pro se obtinere poterunt, si similiter suum iudicium
ostenderint fore iustum.

De pignoribus faciendis, quod possunt ad curiam castellani vel pallatini recipere. CXIII.

118. (113). Item ubi curie nostre sunt remote, terrigene no-
stri possunt recepta pignora ad curiam castellani aut
palatini Cracoviensis, wlgariter dictam vbora, in ter-
ra Cracoviensi prenotata commorantis depellere. Et i-
dem de palatino Sandomiriensi volumus intelligi. Hoc tamen
specialiter declarantes, quod officiales alias slussebnici vrzadnycy
non nisi pallatini instituere habeant facultatem et
eosdem iudicare, et pro affliccione aut wlneribus vel
pro capite eorundem penas exigere et levare omnimo-
dam habeant facultatem.

CXVI. De moneta in regno currente.

119. (116). Cum sub uno principe eadem gens diverso iure
frui non debeat, ne sit tanquam monstrum diversa
habens capita, expedit reipublice, ut uno et equali

iudicis tam ~~Cracouie~~ (Craccovienses) quam Polonie et ~~terre~~ cetere nostre
~~terre~~ iudicentur. || Et ex quo unus [princeps] [est] omnium, una [27, a.
~~eciam~~ moneta in toto regno [haberi] [debet], cum consilio [nostro]
tocius nostre baronie et assensu, que debet esse perpetua
et bona in valore, ut per hoc ~~magis~~ ceteris sit grata et accepta.

De militibus, quod ad rem publicam certis hominibus armatis et valentibus tenentur nobis deservire.

120. (117). Sed quia in armata milicia honor regis et defensio
tocius regni dependet, tenetur [quilibet miles secundum [igitur] CXVII.
quantitatem [suorum ~~redituum~~ et possessionem] bono-
rum [, ad rempublicam certis armatis hominibus de- [et redituum]
servire, dummodo bona ipsorum in libertate [, que ~~et~~ [credita]
edita de iure militali sunt libera, absque omni vexacio-
ne conserventur.

De illo, qui emit hereditatem aliquam et eam pacifice tribus annis et tribus mensibus possidet. CXVIII.

121. (118). De ceteris statuimus, quod cum aliquis emens he-
reditatem et ipsam tenens tribus annis et tribus men-
sibus pacifice et quiete, et ~~si~~ ipsam aliquis consangui-
neus vel affinis post predictos annos impediat, vo-
lens ipsam ~~eximere~~ per proximitatem de eadem here-
ditate vice ~~versa~~, statuimus, quod ex quo idem pro-
ximior tacuit tribus annis et tribus mensibus preno-
tatis, amodo non sit ei licitum predictam [hereditatem
rehabere]. Hoc eciam volumus intelligi, si aliquis de-
bitor diceret, ~~quod~~ hec hereditas est mihi propinqua,
quam tu teneas || quia venditor mihi prius debitus fu- [27, b.
it, antequam ipsam comparasti, talis cuiuscumque
sit condicionis ~~sit~~, Christianus vel Iudeus, si tacuit tri-
bus annis et tribus mensibus, silencium sibi perpetu-
um imponatur.

CXIX. De tutoribus puerorum.

122. (119). Cum pater decesserit pueris relictis et ipsis ante
annos legittimos non educatis, tutor ipsorum non po-
test hereditatem ~~ipsorum vendere~~ perdere, nec eadem limitare
nec ipsam [aliquo modo deperdere, ~~quousque pueri~~ ad [hereditatem]
annos [~~legittimos~~ pervenerint ~~et per se regantur: quam~~ [discrecionis]
~~si vendiderit vel aliquo modo a pueris alienaverit~~, pu-
eri ~~cum ad annos discrecionis pervenerint~~, heredita-
tem suam in possessione [lucrabuntur] [vice versa], nec ip-
sis aliqua prescripcio obviabit. Citati vero responde-
re non tenentur, sed per iudicem anni ipsorum (conpu-
tentur, nisi in casibus infrascriptis: primo, si ali-
quis patri ipsorum [hereditatem] [suam] obligavit et ip-
sam eximere vellet, tunc pueri pecuniam recipere

tenentur pro eadem, quamuis annos legittimos non haberent ~~ent~~. Item si quis pro patre ipsorum [fideiussoriam inci-derit] [caucionem] et viuente patre ad iudicium fuerit prouocatus, tunc pueri respondere vel soluere tenentur non expectando annos suos. Aut si pater pro aliqua hereditate citatus fuisset adhuc viuens, tunc eciam pueri respondere tenentur pro eadem hereditate.

CXX°. De tutoribus orphanorum.

123. (120). Multociens contingit, quod pueris in orphanitate constitutis, aliqui, quasi eisdem compacientes, ipsos nomine tutorio [recipiunt] [in curam] et tutelam ~~demum~~ donec ipsis ad etatem legittimam venientibus, a tutore so-leant exigere racionem de [bonis] [et] [rebus] mobilibus et immobilibus || quibuscunque. Vnde de consilio [baro-num] [nostrorum] statuimus, quod tutor peractis tempo-ribus de nullo racionem facere tenetur, nisi de censi-bus et iumentis indomitis. [28, a.

De patre filiam nuptui tradente doteque assignata statim decedente. CXXI.

124. (121). Statuimus eciam, quod postquam aliquis nostro-rum nobilium filiam suam viuens nuptui tradiderit, et dotem sibi assignauerit competentem, ipso defuncto eadem plura in fratribus repetere non poterit. Si vero patre mortuo filia vel filie remanserint innupte, si filia fuerit palatini et possessiones [multe] [fuerint], ei-dem centum marce pro dote [~~per fratres~~] assignentur. [a fratribus] Vbi vero possessiones pauce et filie multe vel vna he-reditas, fiat existimacio in valore et pars contingens cuilibet sorori per fratrem nomine dotis ~~dotalicij~~ pecunia persoluatur. Et idem sentenciamus de filiabus inferio-rum nobilium a palatino, quod cum eas in vita tradiderint maritis, dote [similiter] [eisdem] [competenti] [assignata], quibus de hac lite sublatis, fratribus ques-tionem mouere non poterint; fratres vero vterini cuili-bet sorori nupte [~~LX~~] marce soluere teneantur, si [sexaginta] possessiones sunt multe, vt preferetur, si vero pauces fi-at existimacio, vt supra, et pars contingens cuilibet

(122). sorori in pecunia per fratres exsoluatur. [Fratribus vero vterinis non existentibus idem volumus de patruelibus esse || intelligendum; et patruelibus non existentibus, qui-libet ~~qui~~ de eisdem armis et proximitate ~~consanguineitate~~ proxi-mior [~~extiterit~~] [existat], in bonis hereditarijs seu patrimonia-libus succedere poterit, sororibus dotatis, vt superius est descriptum. Et ~~interim~~ [iterum] quod sorores non fuerint mari-

[De fratribus vterinis vel patruelibus sorores maritantibus. CXXII.

[28, b.

monialiter copulate, hereditates patrimoniales quocumque nomine ~~modo~~ vocitentur, predicti fratres possidebunt, quousque eas ~~ipse~~ nuptui tradiderint, ipsis dotem assignando competentem, ut superius est [pre]~~de~~scriptum. Hoc specialiter ~~declarando~~, quod cum pater in vita sua aliquam nuptui tradiderit, de hoc debet contentari, quod sibi pater assignavi[t] ~~et~~ [~~adhuc vivens~~], nec fratribus pro dote aliquam [questionem] [poterit movere], sed contentari debet de eo, quod parentes ipsius viventes pro dote, sui ~~consolatores~~ fares existentes, ~~sunt~~ largiti benigniter. [dum adhuc vivebat in humanis]

~~CXXIII.~~

~~125. Item statuimus, quicumque virginem, cuiuscumque status vel condicionis extiterit, sine voluntate parentum rapuerit et eam violenter oppresserit, vita ipsius sit in oppresse virginis gracia et amicorum eius idem. Filia omnino sine voluntate parentum raptori consenciens, vel se procurans rapi a raptore, etsi eidem postmodum matrimonialiter fuerit copulata, nihilominus dotem amittat, ita quod parentes seu amici eius non teneantur ad dotandum eandem.~~

CXXIII. De violenciis virginibus, viduis aut maritatis quocumque illatis.

126. (123). Quicumque vero ~~alicui~~ virgini seu mulieri coniugate aut vidue in ~~via~~, campo, silva, domo [aut] ~~vel~~ villa opprimendo violenciam fecerit, et virgo [sive] ~~aut~~ mulier violenciam ~~violatoris oppressionem~~ evadens, [ad] [villam] viciniorem veniens, sive in villa existens, ad villanos clamaverit plorando sive lacrimando [et] narrando sibi violenciam ~~fore~~ illatam et signa oppressionis in ea apparuerint manifesta, et subsequenter iuraverit, in nostra gracia amicorumque eius idem oppressor existat, et hoc si de eius clamore dicti villani [fuerint] [protestati]. Si vero virgo ~~vel mulier~~ de oppressione aliquem accusaverit calumpniose, et in ea signa [oppressionis] [non apparuerint], ~~ut est dictum~~, extunc ille, quem accusaverit calumniose cum ~~sex~~ [testibus] sue condicionis ~~hominibus~~ se expurgabit, calumniatrix [vero] ~~autem~~ pena debita, cuiuscumque status vel condicionis existat, ~~puniatur~~ procellatur. [oppressoris et si infra triduum] [29, a.

De illo, qui tribus vicibus de furto aut spolio convictus fuerit. CXXIIII

127. (124). ~~Statuendo~~ declaramus, quod si quis [tribus vicibus de furto] [aut] ~~vel~~ [spolio] in iudicio con[fessus] ~~victus~~ fuerit ~~extiterit~~ vel rem furtivam sive ~~violenter~~ ablatam restituerit, is infamis [re]~~per~~maneat perpetuo, nec eidem porte habeant dignitatum, nullaque donaria in vestibus

aut alijs rebus ~~a nobis~~ penitus consequatur. Quod si accu-
sato de furto et non conuicto, adhibito certo numero tes-
tium, fuerit indicta purgacio(ne), et is si in vnius testis testi-
monio defecerit, propter hoc infamis nulla~~tenus~~ (omodo) habeatur,
sed [passo] [dampnum] satisfacere teneatur.

De illo, qui interficit iumentum indomitum, vbi poledrum. CXXV.

128. (125). Statuimus insuper, quod interficiens [indomitum]
[iumentum] cuiuscumque, ~~quatuor~~ (tres) marcas, poledrum
vero interficiens, tres marcas, et vbi iumentum (in) ictu ~~vel~~
(et) flaga ~~seu~~ (et) culpa alicuius [~~aborsum fecerit~~, marcam cum [lesum fuerit ad dorsum]
dimidia et pro poledro secundi anni ~~quinque~~ (sex) marcas hu-
iusmodi ictum vel plagam inferens soluere tenea-
tur. Vbi ~~vero~~ tercij (vel) quarti (vel) quinti ~~vel sexti~~ anni po-
ledrum [occiderit, iusta quod passus dampnum [seu [wlgariter rzye-byecza]
per (ex)stimacione eiusdem poledri(m) occisi iuramento [29, b.
suo firmauerit, satisfacere teneatur.

CXXVI. De illo, qui incidit silua, gaya vel borras alterius absque eius vo-luntate etc.

129. (126). Statuimus eciam, quod quicumque habens cum
aliquo limites, ipsos transgrediendo ligna vel ~~quelibet~~
~~vtensilia~~ (bilia) inciderit, is, cuius silua [fuerit, incidentem [incisa
prim~~us~~ (is) in securi ~~et palio~~, secundo ~~in securi~~ (in) pallio et
tunica, tercio in bobus vel in equis siue in vno equo
impignorare poterit sine pena. Sed si [impignorauerit
aliquem] in duobus bobus vel equis, vnum pro se ob-
tinebit, et alium ~~bouem seu equum~~ (mittat) super fideiusso-
riam caucionem ~~dimittat~~, et lignum in arbore, vbi
impignorauit, excidere teneatur. Si [quis] [vero] in gajo
alterius furtiue vnam vel duas quercus inciderit,
~~pro qualibet quercu sex scotos, si vero tres succiderit~~,
tres fertones illi, in cuius gajo fecit ~~dampnum~~, cum
tribus marcis pro pena et iudicio alias tres; ~~et~~ si tamen
~~tum~~ propagines ~~att~~ (ex)ciderit, quatuor scotos ipsum
incidentem soluere oportebit. Et idem volumus esse te-
nendum de quercubus siluarum seu in siluis aquati-
cis, ~~videlicet circa Varlam~~, ~~vel~~ (siue) circa [alias aquas de- [quaslibet]
currentibus. De quercubus vero ~~mericarum, que merica~~ (marcarum)
~~vulgariter dicitur dambrowa~~, duos scotos quilibet
ipsam incidens persoluat. Sin autem ~~tantum~~ propa-
gines ~~vel~~ (siue) ramos [~~att~~ (ex)ciderit, solummodo impignorarj [tantum]
debebit. Si quis autem arborem cum apibus incide-
rit, passo dampnum marcam ~~et iudicio marcam~~, qui
vero sine apibus [~~att~~ (in)ciderit] arborem], ~~mediam~~ 1/2 mar-
cam ~~passo dampnum~~ et iudicio conuictus ~~ex~~ (per)soluat. || [30, a.

Stron. I. De illis, qui habent iumenta indomita et depascunt segetes aliorum. CXXVII. 44. 54

130. (127). Statuimus, quod quilibet ~~quilibet~~ cumque habens iumenta indomita, a vigilia s. Adalberti usque ad festum s. Michaelis sub custodia pascere teneatur, alias existimacionem dampni convictus iudicio dampnum inferens domino, cuius pascua [depasta] [sunt], satisfacere cum pena ~~teneatur compellatur, iudicio vero pro pena~~ marcam ad solvendum sit adstrictus; sed ipsa iumenta dampnum passus ad domum propriam pellere ~~non~~ [presumat. ⌈nullomodo⌉

De illis qui scrophas proprias ad glandines alterius expellunt. CXXVIII.

131. (128). Decernimus eciam, quod quicumque scrophas proprias ad glandines silue alterius depellerit, hic, cuius silua fuerit, pro prima vice porcum unum, secunda vice [duos porcos mactare ~~habebit~~ tenebitur, et tercia vice si invenerit, omnes ~~scrophas~~ porcos poterit pellere ad domum nostram magis vicinam, easdem nobiscum per medium divisurus. Ita tamen, quod ubicumque predictos porcos infra suos ~~limites~~ mactaverit, signum in arbore ~~excidere~~ facere teneatur, et si pars adversa dixerit, non ibi fuisse [porcos] [mactatos], ubi signum fecerit, mactator eorundem porcorum id proprio firmabit iuramento. ⌈si invenerit⌉ ius (s)

De illis, qui pro precio porcos ad siluam conducunt. CXXIX.

132. (129). Statuimus, quod quando aliquis habens siluam vel mericam a se distantem, porcos suos vel scrophas ‖ per bona alterius ~~intermedia~~ ipsius ~~pellere~~ voluerit ducere siue pellere ad eandem, quod id facere non possit per bona alterius, nisi tantum per viam [ducentem] [ad siluam] siue mericam ‖. Et idem dicimus esse per omnia observandum de eo, qui pro suis scrophis vel porcis pro precio conduxerit [siluam ~~fagineam vel~~ glandinibus habundantem vel mericam. ~~et bona alterius sunt intermedia inter siluam huiusmodi vel mericam.~~ Is ~~vero~~ ergo per cuius bona pecudes huiusmodi domini merice vel silue siue conductoris eiusdem ~~minari seu~~ pelli debebunt, ex utraque parte ~~vie~~ ad triginta ulnas glandines proprias ~~colligat~~ prius ~~seu~~ depascat, ut sic predictus dominus vel conductor merice vel silue predictas ~~suas~~ scrophas vel porcos absque suo dampno siue offensa [pellere] [possit] ~~ad eandem~~.

[30, b. — ⌈ad eum pertinentem⌉ — ⌈ad⌉ — ⌈vel colligat⌉

CXXX. Episcopus Cracoviensis et palatinus Sandomiriensis possunt profugis treugas pacis dare et ministrare.

133. (130). Statuimus, quod si aliquis coram nobis vel [capitaneo] [nostro] de aliquo crimine ~~aut~~ vel maleficio fuerit accusatus, et ad ostendendam suam innocen-

ciam per nos vel nostrum capitaneum admissus non
fuerit et ob hoc ipsum fugere contingat, et vel fuga hu- [ergo]
iusmodi ad infamiam [re]expulletur, idem fugiens coram [fuga]
reuerendo in Christo patre domino episcopo Cracouiensi
vel palatino Cracouiensi aut Sandomiriensi protestabi-
tur, quod nos aut noster capitaneus ipsum ad expur-
gandum admittere noluimus. Et talis palatinus nos- [volumus (s)]
ter illius terre profugo treugas duorum mensium dare
poterit et ipsum profugum seruare; infra quod tem- [31, a.
pus idem palatinus apud nos vel nostros successores
eidem profugo graciam et fauorem querat, vel ipsum
ad iusticiam admittamus. Quod si palatinus predicta
non poterit obtinere, quod eundem ad expurgandam
suam innocenciam admittere non [no]vellemus, extunc
palatinus eundem profugum ad metas terre sue condu- [eundem]
cere tenebitur. Qui a tempore conductus palatini in-
fra annum terre, regno et terrigenis nocumenta infer-
nocere non debebit, vxore sua in bonis suis pacifice in-
fra annum prenunccium diuisa [in] et quiete. Quo anno
euoluto, infra quod tempus [quem] graciam nostram semper
querere debeat, et si ipsam inuenire non poterit et
prefatus profugus aliqua nocumenta regno vel terri-
genis intulerit, propter hoc infamis non debet reputa-
ri, nec ipsum captum per terrigenas, ad mortem no-
bis vel [aut] nostro capitaneo dare tenebuntur, nec propter
hoc indignacionem vel [aut] offensam nostram incurrant
terrigene [sic] predicti. Si vero maliciose et absque culpa [sine]
aliquem effugere contigerit et iuri parere noluerit, et
fugiendo nocumenta regno et terrigenis intulerit, bo-
na ipsius [eius] immobilia preter dotalicium vxoris came-
re nostre perpetue applicentur; mobilia vero inter
nos et barones nostros per medium diuidantur. Et si
captus fuerit per quempiam, in gracia nostra con-
sistat, nec propter captiuitatem eius per amicos de-
bet aliqua indignacio vel inimicicia occulta vel ma-
nifesta suboriri. Vxor vero sua in dotalicio [suo per] remane- [31, b.
bit, prout superius est notatum, vel ipsum vende-
re liberam habeat facultatem.

CXXXI. De kmethone a domino suo fugiente, quomodo dicendum.

134. (131). Preterea declarando statuimus, quod cum a no-
bis sine [vel] a quocunque alio domino nobis subiecto, kme-
tho effugerit absque culpa sui domini, idem fugiens [kmetho]
nullum ius acquirit tamdiu, quamdiu domino suo

de mansione ~~sua~~ non constabit. Secus si [domino] ~~de~~ mansione sua
~~domino~~ constiterit et infra annum ipsum iure ~~suo~~ non
~~im~~petierit, [ex] ~~et~~ tunc post annum repetere voluerit, iure ~~suo~~
~~terrestri~~ [si] sibi hoc facere licebit. Quod[i] si profugus prop-
ter austeritatem ~~seu~~ [vel] rancorem domini sui redire eciam
~~iure~~ conuictus voluerit, ~~extunc~~ decernimus, quod idem [fugiens]
~~fugitiuus domino suo~~ tres marcas [pro pena et censum [domino]
annui [qualem] ex integro, quem soluebat, soluere tenebitur, et [post]
~~per~~ hoc a domino ~~suo~~ [liberabitur] [fugitiuus] antedic-
tus. Hoc tamen in iure terrestri [intelligi[ere] volumus. [Theutunico]
Quando vero [kmetho] in iure theutunico] residebat, i-
dem fugere siue recedere nequeat ~~quoquomodo~~, nisi
hereditate vendita vel ~~si~~ loco sui kmethonem eque
diuitem collocet, aut agris in toto ~~excultis seu~~ extir-
patis et seminibus hyemalibus et estiualibus semina-
tis domino resignandis recedere poterit ~~quo placebit~~.

De iudeis, ut cristianis peccunyas super obligacionem et munimenta nequaquam dare ne audeant. CXXXII. ||

135. (132). Porro cum iudaice prauitatis intencio ~~in~~ [super] hoc
vertatur, ut Christianos non tantum in fide, quan- [32, a.
tum eciam in diuicijs ~~deprimere seu super~~ [super] depri-
mat et excellat, conuenit [ergo] statuere, ut nullus Iude-
us amplius alicui Christiano, in regno nostro amo-
do constituto, suas [pecunyas super literas obligacionis [census vel]
prestet aut mutuet, sed tantum ad pignus suffi-
ciens prestare valeat, secundum consuetudinem anti-
quitus [habitam et] obseruatam.

136. Quoniam dum vultus noster ab his personis, ex
quibus constat iudicium contemplatur, iudex se of-
fert iusticiam ad reddendam promciorem et absti-
nebunt a calumpnijs litigantes, proinde statuimus,
quod dum nostre regie maiestati terram Calissien-
sem siue Posnaniensem continget intrare, iudex
statim ad nostram curiam siue Calissiensis siue
Posnaniensis intrare tenebitur et iudicio presidere,
cognoscendo de omnibus causis hereditaryjs eciam,
tamen in presencia nostra vel preter nos de nostro
speciali mandato. Alioquin nobis extra terram exi-
stentibus termini pro hereditatibus generales, pro-
ut hactenus obseruatum extitit, teneantur.

137. Statuimus, quod scriptores iudiciorum a prodū-
cente testes, quos scribent, de tribus grossis, ubi vero

— O —

Reszta tej stronicy niezapisana. Na następnej stronicy [32, b]
od góry: „Casus summarij iuris terrestris," idą przez następne
strony bez przerwy i kończą się na karcie [46, a.] Reszta tej
strony niezapisana. Ta suma obejmuje artykułów CXXXII.
Na następnej stronie [46, b] od góry: „Sequitur registrum
super statuta Wladislai regis Polonie" i kończy się ten
rejestr na str. [47, b], poczem następuje bezpośrednio statut
warcki o 31 artykułach bez wstępu i zakończenia, po nim
na końcu: Juramentum notariorum super prestatione fide-
litatis (rota przysięgi). Reszta stronicy niezapisana; na
następnej stronicy [57, b] od góry poczyna się przywilej nie-
szawski z r. 1454 i kończy na stronie [62, b]. Na stronie
następnej [63, a] poczyna się przywilej piotrkowski z r. 1457,
za nim zaraz na stronie [64, a] przywilej krakowski z r.
1433, który się kończy na str. [70, a] a zaraz u dołu po
nim zapiska: „Auscultata cum originali XII februarij
millesimo quadringentesimo quinquagesimo secundo etc."
[70, b] od góry: „Super recepcione et iure decimarum
novalium in terris, nullis novis vel antiquis" następuje
przywilej arcyb. Jarosława, arcyb. Janiszka z r. 1346,
króla Kazimierza z r. 1352 i arcyb. Jarosława z r. 1361.
Koniec tych przywilejów na str. [76, a], reszta i tej strony i
następne puste. Na str. [78, a] następują rejestra pono-
wne króla Kazimierza art. 132: „Tituli super statuta
Kazimiri" kończą się na str. [83, b] pod nimi rok 1472.
Dotąd wszystko jedną ręką.
Na następnej stronie [84, a] odmienną ręką: „Secuntur
iura Judeorum serenissimi Kazimiri domini nostri."
i następuje artykułów XIIII. Koniec na str. [86, a],
strony [86, b] i [87 a] puste, a na str. [87, b] linea cogna-
cionis, i tu koniec rękopisu.

K. II, 58.
16. V. 1952. [illegible]